

Luceafărul

O excursiune dela Sibiiu la Râmnicu-Vâlcea: Strâmtoarea Clopot in defileul Cozia.

LUCEAFĂRUL

REVISTĂ ILUSTRATĂ PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ. APARE DE DOUĂORI PE LUNĂ.

Colaboratori: I. Adam, I. Agârbiceanu, D. Anghel, Andreiu Bârseanu, Z. Bârsan, G. Bogdan-Duică, Dr. T. Brediceanu, Ștefan Cacoveanu, Al. Cazaban, Il. Chendi, I. Ciocârlan, D. N. Ciotori, Al. Ciura, Otilia Cozmuța, Maria Cunțan, Elena Farago-Fatma, Em. Gârleanu, Ion Gorun, Constanța Hodoș, Enea Hodoș, Nerva Hodoș, Șt. O. Iosif, E. Lovinescu, Dr. I. Lupaș, Dr. G. Murnu, I. Paul, H. P. Petrescu, Ecaterina Pitiș, M. Sadoveanu, C. Sandu-Aldea, M. Simionescu-Râmniceanu, I. U. Soricu, Caton Theodorian, Gh. Tulbure.

ABONAMENT:

Austro-Ungaria:

1 an 12 cor. Ed. de lux 20 cor.
6 luni 6 „ „ „ „ 10 „

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 8 cor.

România și în Străinătate:

1 an 16 cor. Ed. de lux 25 cor.
6 luni 8 „ „ „ „ 13 „

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 14 Cor.

Reclamațiile sunt a se face în curs de 15 zile după apariția fiecărui număr. Pentru orice schimbare de adresă se vor trimite 20 bani în mărci postule.

Abonamentele, plătite înainte, sunt a se trimite la adresa:

Adm. rev. „Luceafărul“, Sibiu (Nagyszeben).

Dela librăria **W. Krafft** în **Sibiu** se pot procura următoarele:

Albumul Bunea

editat de Clericii Seminarului Bunei-vestiri,
Blaj, 1910. 8° mare. 224 pag. Cor. 6.—

Bunea, Dr. A., Amintirea lui T. Cipariu. Panegiric. Blaj, 1905. 8°. 23 pag. Prețul: 50 b. Porto: 10 b. Pentru străinătate: 15 b.
— **Discursuri, Autonomia bisericească, Diverse.** Blaj, 1903. 8° mare. 522 pag. Prețul: cor. 5.—. Porto: 30 b. Pentru străinătate: 90 b.
— **Episcopii Petru Paul Aron și Dionisiu Novacovici sau Istoria Românilor Transilvăneni dela 1751 până la 1764.** Blaj, 1902. 8° mare. 498 pag. Prețul: cor. 4.50. Porto: 30 b. Pentru străin.: 80 b.

Bunea, Dr. A., Ierarhia Românilor din Ardeal și Ungaria. Blaj, 1904. 8°. 307 pag. Prețul: cor. 3.—. Porto: 20 b. Pentru străinătate: 40 b.
— **Mitropolitul Sava Brancovici.** Blaj, 1906. 99 pag. Prețul: cor. 1.50. Porto: 10 b. Pentru străinătate: 15 b.
— **Vechile Episcopii românești a Vadului, Geoagiului, Silvașului și Bălgradului.** Blaj, 1902. 8°. 152 pag. Prețul: cor. 2.50. Porto: 20 b. Pentru străinătate: 35 b.

În amintirea canonicului Augustin Bunea. Articole și alte semne de durere ale neamului, retipărite de comitetul central al „Ligei Culturale“. Vălenii-de-Munte, 1910. 8°. 200 p. Prețul: 50 bani. Porto: 10 bani. Pentru străinătate: 15 b.

Prinos memoriei regretatului canonic Dr. Augustin Bunea. Compus și închinat de redacțiunea revistei culturale „Răvașul“ din Cluj. Cluj, 1910. 8° mare. 200 pag. Prețul: cor. 3.—. Porto: 20 bani. Pentru străinătate: 35 b.

Harta defileului Turnul-Roșu.

Câteva frumuseți ale pământului românesc.

— Călăuza ilustrată pentru excursioniști. —

Spre graniță.

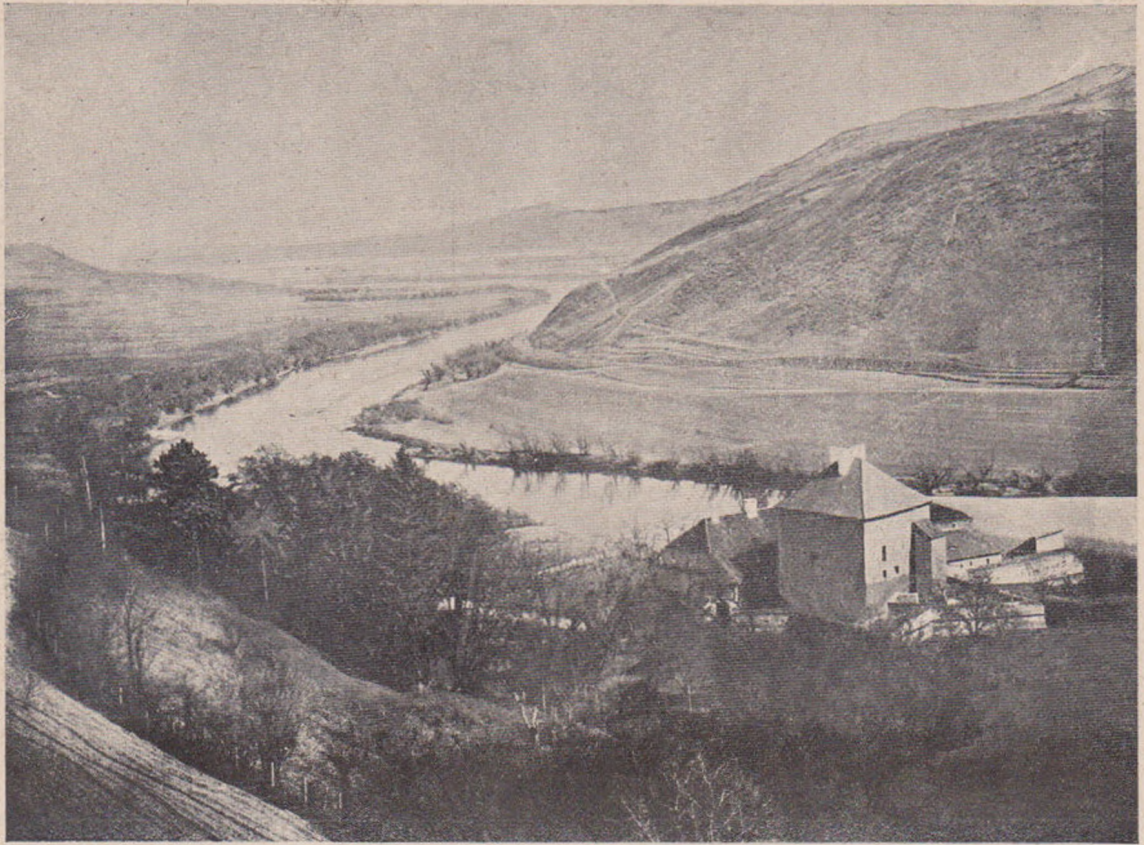
Bătrânul Olt, înainte de a ajunge la Turnu-Roșu, trece de trei ori prin strâmtoarele munților, la Tușnad, la Râkos și aici la Boița. El e navigabil de pe la Hâromszék. La 1838 pluteau pe apele lui 18 năi până în Dunăre. Chiar și mai demult, la 1222, regele Andreiu al II-lea, prin bula sa de aur, a permis cavalerilor germani să țină 6 corăbii pe Olt. Astăzi curge liniștit dealungul Carpaților Făgărașului (72 km.). Împovărat numai de amintirile trecutului își duce valurile întunecate, ca de jale, în tăcere spre Dunăre. Când trece pe lângă castelul Turnu-Roșu, valurile lui par că se trezesc din somn, ca să ne amintească povestea acestor ziduri părăsite.

De Turnu-Roșu, proprietatea universității săsești, se face amintire încă la 1453 ca în-

tăritură de graniță. Așa cum e astăzi, așezat pe clinul muntelui, în mijlocul valului în forma unei stele colțuroase, s'a zidit însă numai la 1533.

De pe șosea, pe niște trepte, în formă de spirală, ajungem în curtea castelului. Turnul, cu temelia pătrată, e încă bine păstrat, ca și camerele mari și luminoase din etajul întâi și al doilea.

Tradițiunea spune, că turnul ar fi fost vopsit cu sânge turcesc, de unde și-a și luat numirea de Turnu-Roșu. Acest punct așezat la intrarea strâmtoarei, lungă de 60 km., a fost de mare însemnătate în cursul vremilor. Când au cucerit Romanii Dacia, una din armatele principale a străbătut prin acest pas. Imperiul roman, după cum se știe eră legat de noua provincie prin următoarele drumuri: unul ducea

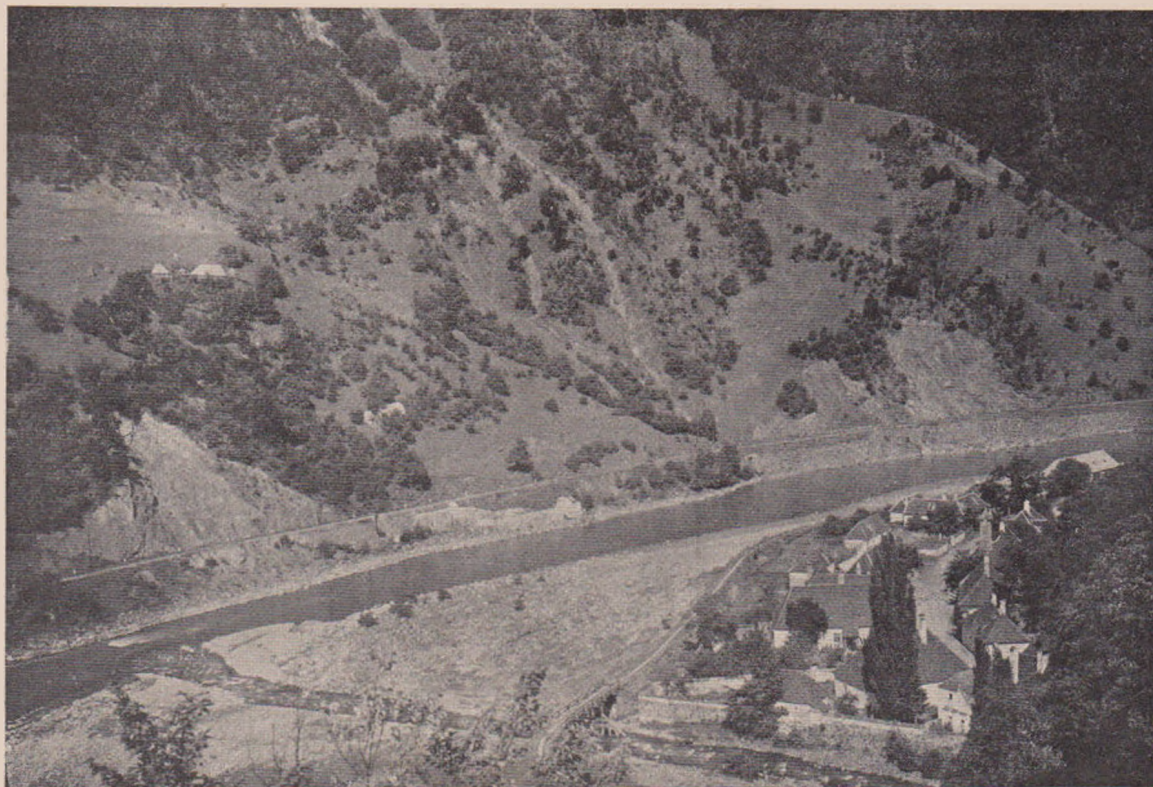
Castelul Turnul-Roșu. Vedere pe Olt în sus.

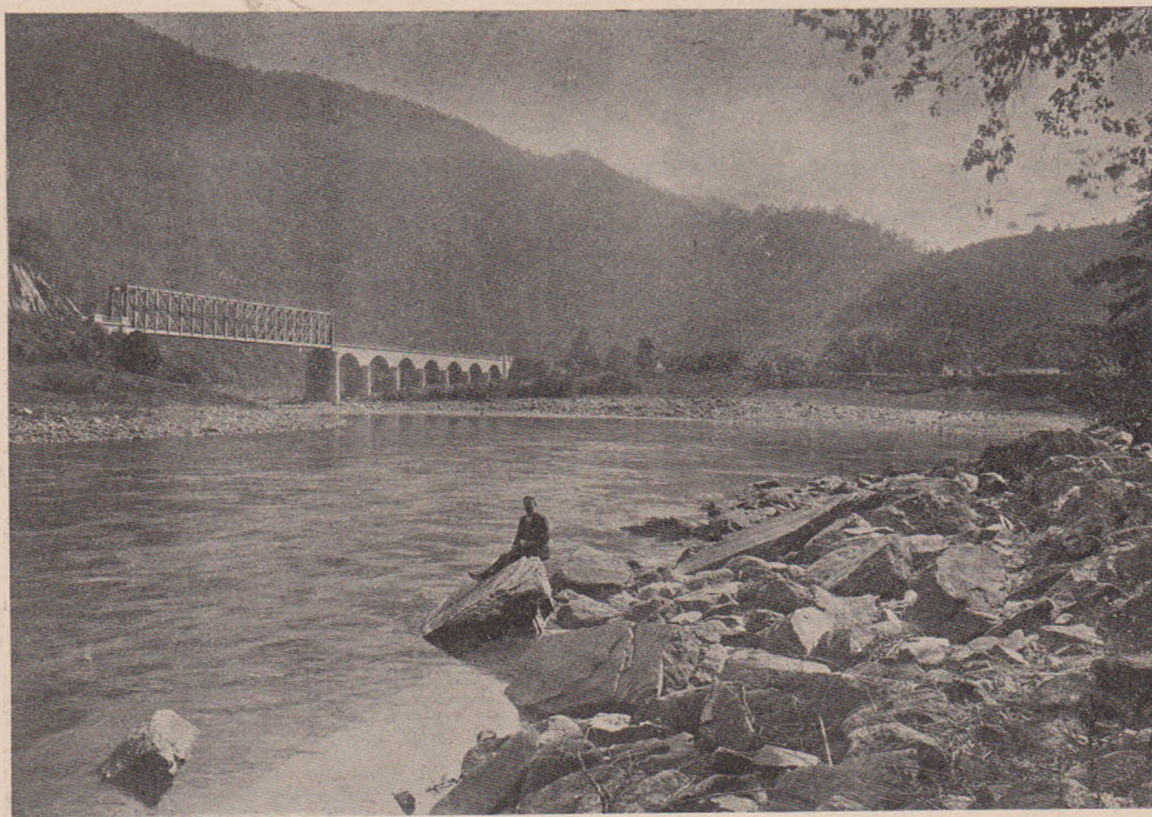
Castelul Turnul-Roșu. Vedere pe Olt în jos.

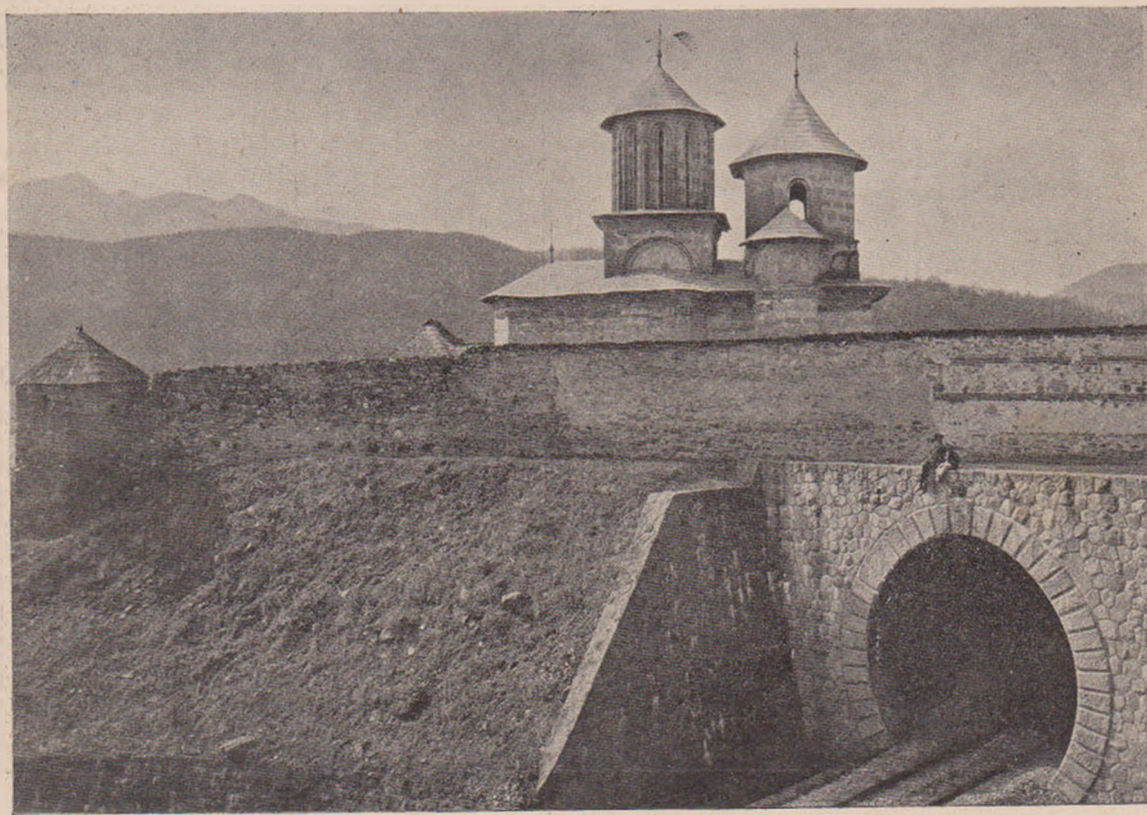
Ruinele vechiului Turnu-Roșu (Turnul Romanilor sau Dacilor).

Vărsarea Lotrioarei în Olt. Contumația.

Podul C. F. R. la Râul-Vadului.

Mănăstirea Cornet.

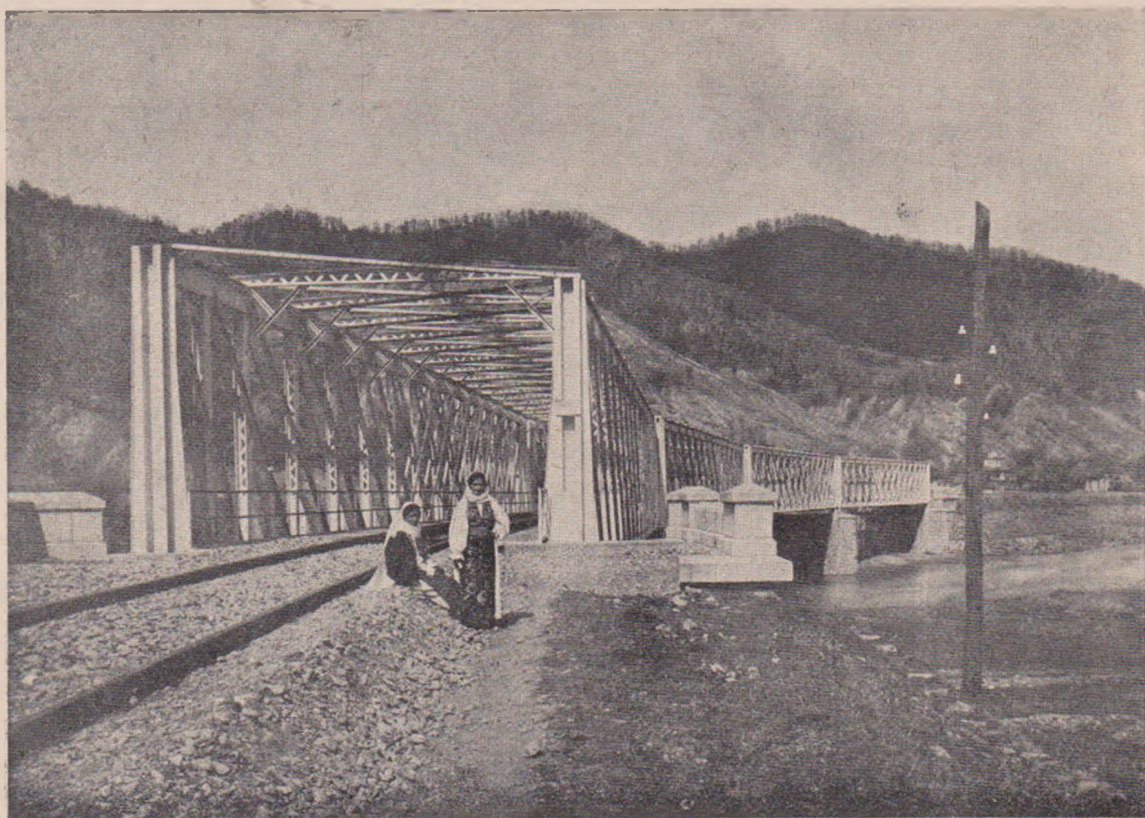
pe la porțile de fier, unde și astăzi se pot vedea stâlpii mărețului pod, clădit de arhitectul Apolodor din Damasc. Acesta eră drumul principal. Al doilea ducea prin strâmtoarea Vulcanului la Sarmisegetuza (Ulpia Traiană); iar altul ducea prin strâmtoarea Turnului-Roșu. Linia acestui drum nu e încă definitiv stabilită. După reliefurile de pe columna lui Traian acest drum ducea pe țărmul drept al Oltului. La Călimănești trecea peste Olt, ca să încunjure muntele Cozia, înainte de a intra în pas pe la Bivolari. Ducea apoi peste Rădăcinești (Arutela), Perișani și Pitești la Copăceni, la Racovița (Praetorium), pe la insula stâncoasă Robești, ca să se întâlnească cu al doilea drum ce venea dela Titești peste Voișora spre Căineni (Pons Vetus), de unde mergea pe malul drept, prin Turnu-Roșu, la Caput Stenarum (Tălmăciu). Pe vechile ruine ale acestui drum roman, Carol VI și-a zidit prin inginerul Schwarz, mai târziu nobilul de Springfels, renumita Via Carolina. Deasupra noului drum al statului, făcut la 1851—58, pe cea dintâi stâncă ieșită afară să poate ceti

Stânci la Călinești.

Satul Călinești. Căldarea de stânci la Călinești.

Podul peste Olt, la Proieni.

inscripția săpată 'n piatră: „Via Carolina in Daciam aperta“. Schwarz de Springfels, în însemnările lui, de pe la 1717, înșiră și greutățile ce a trebuit să le învingă la construirea acestui drum. Ne spune că în vreo trei locuri a fost cu neputință să sfărme blocurile de stâncă ce se întindeau până în apa Oltului, așa că drumul a trebuit să fie clădit pe partea cealaltă a râului.

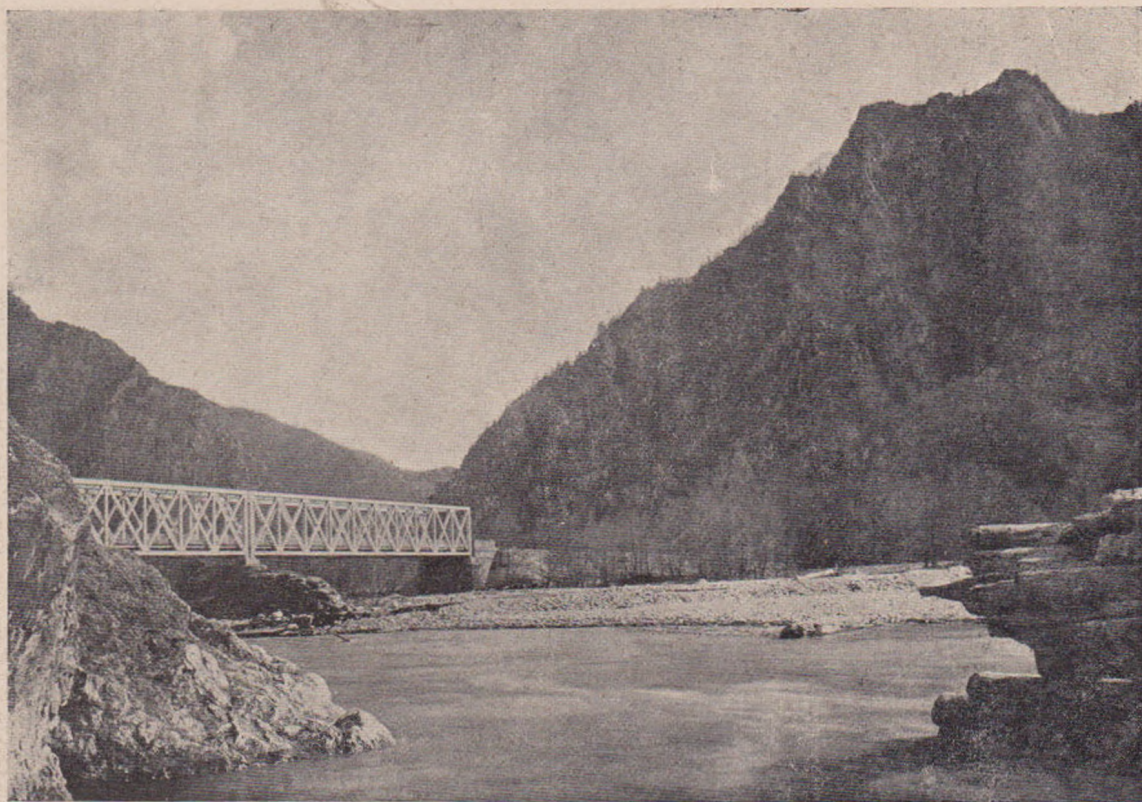
Dupăce trecem pe lângă fântâna împăratului (Kaiserbrunnen), făcută întru amintirea vizitei ce-a făcut-o acestor regiuni împăratul Francisc Iosif I., ajungem la vestitul turn al Romanilor sau, după alții, al Dacilor. Astăzi se numește de obicei turnul dărâmat. Valurile Oltului ocolesc cu sfială rămășițele șubrede ale turnului care odinioară eră atât de puternic. Se zice că ruinele zidurilor groase își prelungesc povestea de clădire până prin veacul al II-lea după Hristos. Cronicarul Ostermayer spune că, în 1533, apele Oltului au fost așa de mari, încât, în Făgăraș, au pătruns până în Castel și au dus cu sine

întreg Turnul-roșu dela Sibiu, care e identic cu acest turn al Romanilor. Puterea de distrugere a naturii, în cursul vremilor, a fost mai tare decât puterea mânilor omenești, cari au așezat temeliile acestor ziduri îndărătnice, de cari azi se razimă, ca o ironie, locuința nouă a cantonierului.

Dealul din dosul turnului se numește „Dealul Turcilor“. El ne-aduce aminte de biruința lui George Hecht asupra armatei turcești în strâmtoarea Turnului-roșu, la 1493. când 15.000 de lifte păgâne au înroșit apele Oltului cu sângele lor.

Mai departe, lângă drum, se vede o piatră albă, care e semnul triangulațiunii mai noi.

Pe partea stângă trecem pe lângă o cherestea a societății „Vorschussverein“ din Făgăraș. De aici se zărește stâncă pe care eră interesanta cetățuie Lauterburg. Ea a fost una dintre cele mai vechi cetățui. Sub contele Colardus, la 1456, a fost întărită și servea ca scut de graniță împotriva năvălirilor din Orient. Încă la 1407 se face amintire de ea.

Podul drumului de țară peste Lotru.

Chiar și la 1369 acest loc a fost un punct strategic, căci pe aici a trecut voevodul muntean Vlaicu spre Sibiiu. Cetățuia a fost multă vreme și o spaimă a negustorilor, căci paznicii ei îi opreau și-i jefuiau, așa că la anul 1415 a trebuit să se dea strașnice porunci regale ca trecătorii să fie cruțați și libertatea vămii să se respecte.

De pe cetățuie avem una dintre cele mai frumoase priveliști. Valea Oltului se deschide largă, în sus și în jos, iar la poalele cetățuiei aleargă Lotrioara, pentru a se îneca mai la vale în Olt. În romantica vale a Lotrioarei astăzi se face o prozaică negustorie de lemne.

În curând ajungem la contumație, care a fost un punct însemnat al comerțului pe la Turnul-Roșu. Ruinele magazinelor dovedesc circulația de odinioară, deși eră îngreunată printr'o carantină de 82 de zile pentru mărfuri și până la 42 de zile pentru persoane. Contumația e legată de linia căilor ferate printr'un pod primitiv făcut de societatea care se ocupă cu industria lemnului. Apoi

ajungem la frontiera căilor ferate. Podul peste Valea Fratelui formează granița între Transilvania și România.

Pe drumul țării, în față, zărim o cruce de piatră, care ne aduce aminte că, în 1848, până aici au urmărit honvezii unguri pe dușmanii lor.

Iar după ce trecem minunatul pod, lung de 200 m., ajungem la granița drumului de țară. Întoarcem cu bucurie spatele urgisitelor pene de cocoș de pe pălăriile jandarmilor ungurești și ne închinăm cu mândrie drapelul roșu-galben-vânăt ce ne vestește că am ajuns pe pământul României libere.

Spre România.

Mai în jos de podul cel mare și alb de fier să varsă în Olt râul Vadului, care pare că-l face mai viu, mai sprinten. În curând ajungem la satul Râul-Vadului alcătuit din câteva case frumușel zidite. Aici e și cazarma de piatră a soldaților cari păzesc granița. Trecând pe lângă halta Loviștei aproape de satul Căineni ajungem în fața puternicelor

Puhoiu în valea Lotrului.

stânci Caroline, în cari și acum să văd bine urmele renumitei Via Carolina. În peretele de stâncă e săpată o cruce de piatră cu inscripție latinească. Chiar și în trecere se poate ușor ceti numele scris cu litere de aur: Carolinus Sixtus.

Pe urmă ajungem în mijlocul satului Căineni de Vâlcea, așezat pe țârmurul drept al Oltului, iar pe celalalt țârm se află comuna soră Căineni de Argeș. Amândouă comunele sunt legate una de alta prin un pod lung de fier. La gara Căineni întrerupem călătoria pentru o oră. Aici se face din nou revizuirea pașapoartelor din parte autorităților de graniță ale României.

Drumul țării ce se zărește dincolo de Olt, în satul Căineni de Argeș, duce spre Curtea de Argeș.

De aici, dela Căineni, se poate face o minunată excursie până la Curtea de Argeș, și anume, pe jos ori călare, peste movila Loviște, prin frumoasa vale Topolog apoi pe la poalele muntelui Cozia.

Pe drum, în mijlocul pădurilor dese, aproape de satul Poienari, se pot vedea ruinele cetății lui Vlad Țepeș, iar în Curtea de Argeș minunata mănăstire zidită pe la începutul secolului al XVI-lea de Neagoe Basarab, care e una dintre cele mai frumoase biserici ale Europei răsăritene. Curtea de Argeș e și fosta capitală a Munteniei, cu o mulțime de monumente și urme istorice vrednice de văzut și de știut.

Dacă calea ferată ar trece prin Curtea de Argeș, drumul dela Căineni la București s'ar scurtă cu 120 km. Aceasta ar fi și linia cea mai scurtă între Apus și Orient. Comuna Căineni e deci un însemnat punct de comunicație, care poate să aibă un frumos viitor. În vechime aici a fost poarta Romanilor împrejmuită de ziduri și de puternicul castru roman Pons vetus. Tot aici se sfârșea și calea Romanilor, care ducea în jurul muntelui Cozia. Acest punct a fost întărit și sub Carol VI. Pe pripoarele de stânci prăpăstioase s'a ridicat cetățuia Strassburg, care după o durată de 19 ani, după

Comuna Brezoiu.

recucerirea Căinenilor din partea Românilor, la 1739, a fost dărâmată.

După un popas de un ceas plecăm cu trenul mai departe dealungul văii Loviștei.

Loviștea.

Țipetul sirenei dela locomotivă, vagoanele curate ale trenului și iuțea acestuia ne fac să simțim că suntem în Țara-Românească.

Mai demult șesul bogat dealungul Oltului, prin care trecem, aparțineă contelui Colardus dela Lauterburg (1233).

Acum țărmul Oltului e populat cu comune românești, în cari zărim fețe de țărani senine și împăcate cu soarta vieții lor. În dosul acestor comune se află insula de stânci, Robești, care spintecă Oltul în două. Nemijlocit lângă insulă, spre miazăzi, se înalță a doua stâncă, Ostrovul de piatră, unde Oltul se sbate în o vâltoare puternică. Pe urmă trecem pe lângă biserica din Sărăcinești, cu coperiș roșu, care când e senin se vede și de pe vârful Negoifului. În partea stângă a Oltului rămâne Racovița. Castrul Romanilor

și ruinele unui turn ne dau a înțelege însemnătatea strategică a acestui loc, din fața pasului Perişan. Aceste sunt cele dintâiu întâlniri pe cari le întâlnim pe țărmul stâng al Oltului. Toate celelalte până la „Cununa Țării“ sunt aşezate pe țărmul drept.

După ce trecem pe lângă sărăcăciosul sat Ciucilești, ajungem la stația Cornet, în fața căreia se vede comuna Copăceni, dela care, spre miazăzi, e un perete de stâncă prăpăstios, numit „Piatra Copăceni“. În această stâncă, cu poalele îmbrăcate în tufişuri, se află o peșteră, care probabil a fost prefăcută de arhitecții romani în camere de locuit pentru împăratul. Copăcenii au fost deci o stațiune însemnată pentru Romani.

Mergând cu trenul mai departe ajungem la al doilea tunel, o spărtură sub mânăstirea Cornet, care eră un adăpost sigur pentru locuitori. Coborișurile prăpăstioase dinspre răsărit, și zidurile ce o încunjură fac din ea o adevărată cetate. Interiorul bisericii e bogat zugrăvit. Următoarea inscripție ne spune și de cine a fost durată: „zidită de Manescu

Biserica și satul Văratice.

Bojescu velvornic și soția sa Maria, în zilele luminatului Domn Ioan Radu Leon Voevodu, luna August, în 29 din 1666“.

Ceva mai departe, dealungul drumului vedem niște stânci colțuroase, cari par a fi aruncate acolo de niște mâni uriașe.

Deodată munții se despart, deschizându-se o priveliște încântătoare în valea Băiașului. Aici vedem alte instalații pentru industria lemnului. O specială amintire merită podul, așezat pe stâlpi puternici de piatră.

Trecând prin sat, pe lângă bisericuță, avem o priveliște minunată în căldarea Călinești, formată de zghiaburi în formă de dolomiți.

La marginea satului se află stâncă Albioara, care cade aproape perpendicular deasupra Oltului. În stâncă e tăiat al treilea tunel, iar deasupra tunelului duce drumul de țară. Mai departe întâlnim „Piatra lui Tălmăciu“, o stâncă pribeagă la marginea drumului, în dreapta. În stânga, apele Oltului bat într'un țărniș de stâncă, care se vâra adânc în matca Oltului. Acest loc e un punct primejdios

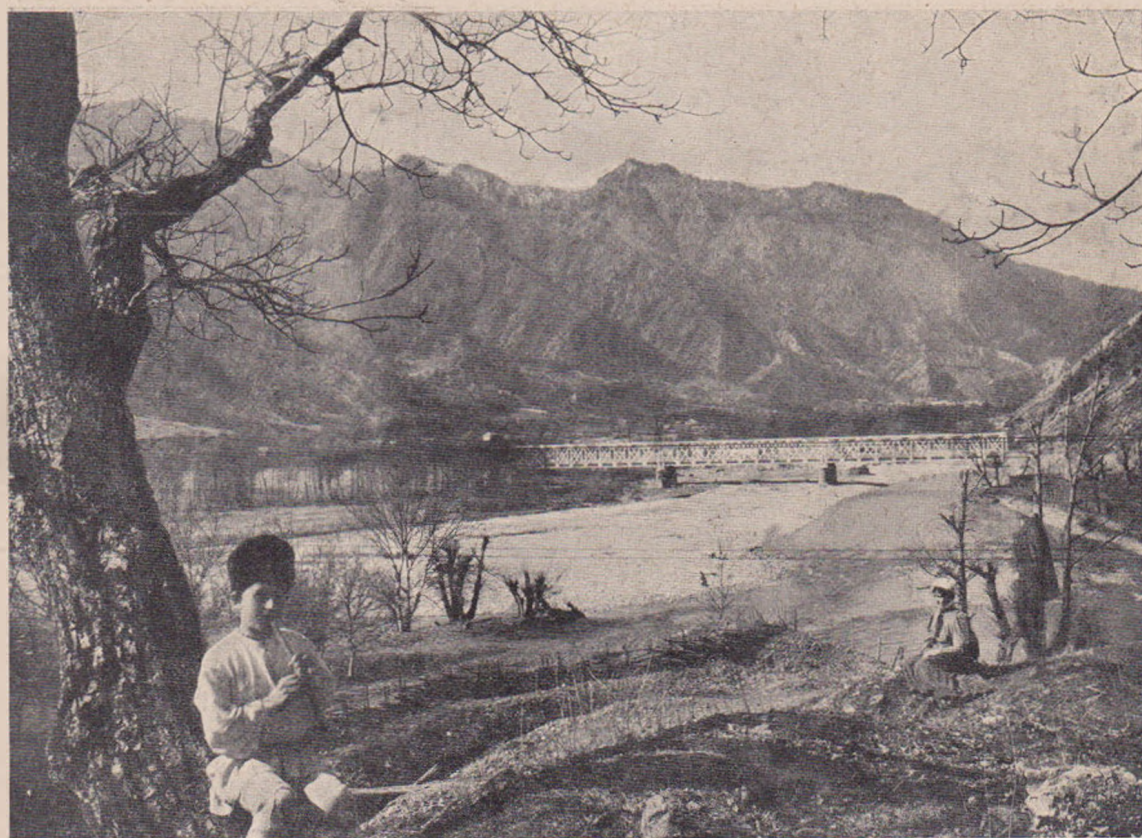
pentru plutași. Mai la vale, unde Oltul ajunge la podul Proieni, cursul apei e iarăși lat și liniștit. Podul e zidit în formă de curbă. Alb ca zăpada se potrivește de minune în regiunea pitorească a munților.

În curând ajungem la stațiunea Lotru, așezată pe țărnișul stâng al Oltului.

Brezoiu.

Dela stațiunea Lotru se poate face o minunată excursiune pe valea Lotrului până la Brezoiu.

În dosul gării peste podul alb, așezat pe stâlpi, drumul pe țărnișul drept al Oltului duce la Golotreni. În stânga vedem mușea ascuțită a masivului Cozia, iar la dreapta impunătoarea stâncă Foarfeca. Împreună cu mușea Văratice a muntelui Cozia formează o poartă de stânci cari sugrumă valurile Oltului. Locul unde se întâlnește Foarfeca cu pripoarele de stânci și mușea Văratecul a muntelui Cozia se numește Gura Lotrului. Acest nume îl poartă întreaga vale dela vărsarea Lotrului în Olt.

Vărsarea Lotrului în Olt. Vedere dela biserica Vărăticu.

Apele repezi ale Lotrului, cari adeseori se umflă în puhoai de mânie, sfărâmând tot ce le stă în cale, vin dela Parâng și trec pe lângă Foarfeca și Golotreni, unde, se zice, că până la 1250 ar fi fost castelul Lauterburg. Probabil că a fost al doilea Lauterburg. Cel dintâiu, pe Lotrioara în Transilvania, e adevărit istoricește.

În mijlocul unei văi romantice se zărește Brezoiul. E unul dintre satele cele mai frumoase situate, care e așa de potrivit pentru odihna oamenilor oboșiți de babilonia orașelor. Pe țârmul Lotrului își odihnesc trunchiurile o mulțime de brazi mândri. Două societăți de exploatare („Societatea anonimă română pentru exploatarea pădurii” stăpânită de Grödl și „Societatea Oltului”) despoaie podoaba munților de cetinile umbroase pentru a se îmbogăți cine știe cine....

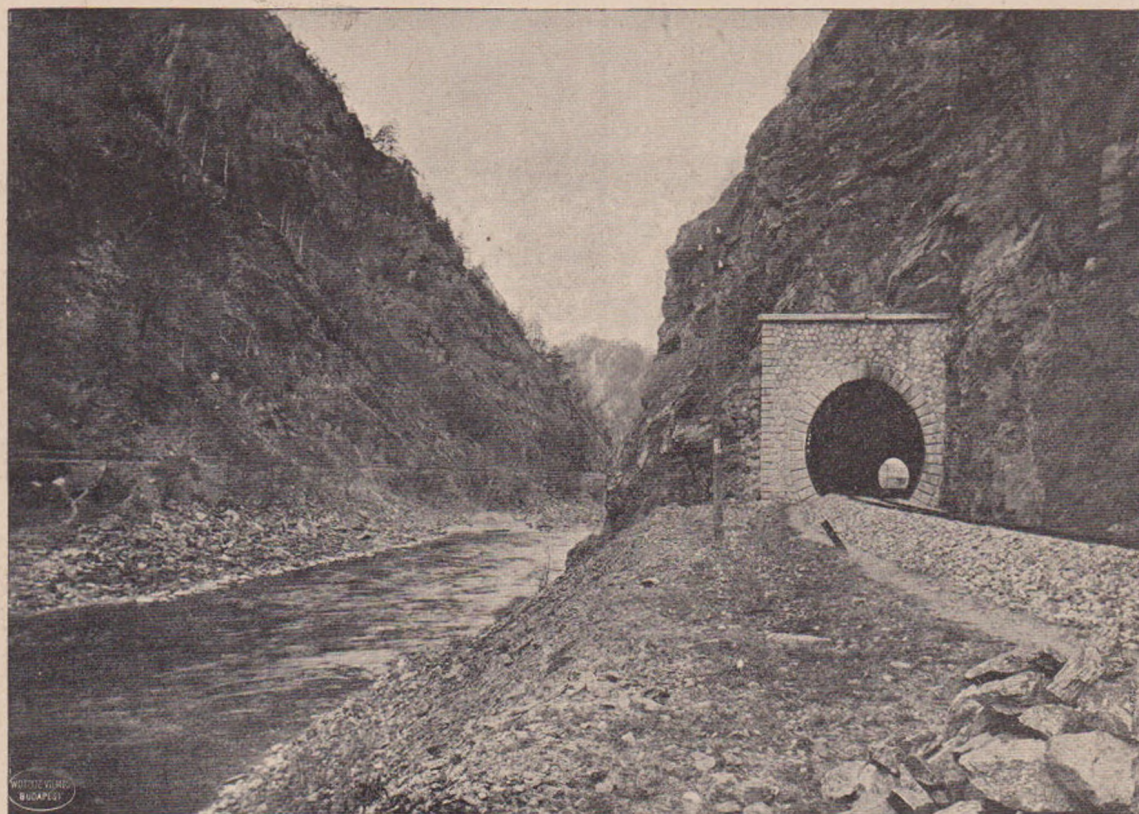
Mai în fundul văii se află vile și un hotel, clădite la poalele munților. Priveliștea e admirabilă. Departe se vede Parângul, iar în apropiere trei stânci prăpăstioase, rotunde

la vârf cu niște turle uriașe, numite după cei trei sfinți: vârful Mihail, Gavril și Vasile.

Defileul Cozia.

Cine a fost vreodată pe șirul de stânci înalte, pe care se află biserica Vărăticu și satul cu acelaș nume, nu va uita curând minunata priveliște ce se vede de acolo.

Cerul își preumblă încet cetele de nori, ce încunună ca o aureolă de argint creșetele stâncilor uriașe, dintre cari muntele Foarfeca își înalță mai sus piscurile pleșuve. La apus se deschide, largă, valea Lotrului, prin care șerpuește Lotrul zburdalnic, iar jos, între pripoarele munților Cozia, fierb valurile Oltului, se sbat în spume și în clocote de mânie, ca să scape de strâmtoarea în care au ajuns. Defileul Cozia e cel mai strâmt dintre toate defileurile din regiunea Turnului-Roșu, și întrece, în frumuseți, toate defileurile din Transilvania. Trenul, îndată la începutul defileului, trece printr'un tunel și străbate repede dealungul defileului, așa că nu se pot vedea

Tunelul prin Gura Lotrului din defileul Cozia.

toate frumusețile lui. De aceea e mai bine, dacă această regiune se străbate pe jos, cum am făcut și noi în vreo trei rânduri, fotografiind peste 180 de vederi.

Munca ce-a fost cheltuită pentru construirea acestui drum se vede la stâncile „Armăsar“, în cari se văd bine ciopliturile de daltă. Mergând pe lângă cele două tunele, ce urmează, la cel din urmă — lung de 760 de metri — se pot vedea urmele unui drum vechiu, pe partea stângă a Oltului, care probabil e drumul Romanilor amintit de Locotenentcolonelul Schwarz de Springfels.

Îndată după Gura Lotrului, la Cârligul cel mic, Oltul seamănă cu un torent sălbatic, ca și la stânca Armăsar, unde valurile se izbesc cu putere în pieptul stâncilor. Aceste locuri sunt foarte primejdioase pentru plutași, cari trebuie să fie niște cârmaci iscusiți, ca să nu se izbească cu plutele de pereții de piatră.

Mai la vale ajungem la stânca Clopot, cel mai îngust loc din strâmtoarea Oltului.

Dela vărsarea Lotrioarei, Oltul începe să

curgă mai sprinten, iar când ajunge la stânca Clopot are o iuțeală năbădăioasă. Valurile stropesc cu furie și două vârtejuri puternice răscolesc toată ființa râului ce înfrățește pământul românesc. În această strâmtoare de stânci valurile lui se aseamănă cu sufletul obidit al neamului rămas dincolo de hotarele convenționale.

În acest loc mai demult a fost o urlătoare de apă, care în cursul vremii a dispărut.

Și stânca Clopotul își are tradiția ei. Se zice că în adâncurile Oltului ar fi un clopot, care eră să fie dus la mănăstirea Cozia de mai la vale. Dar corabia pe care eră clopotul, împreună cu oamenii de pe ea s'a sfărâmat de aceste stânci și s'a cufundat în valuri.

Dela halta Turnul o potecă duce la mănăstirea Turnul de sub pădurea verde a muntelui Cozia. Lângă mănăstire e reședința de vară a episcopului Curții de Argeș. Biserica nouă din aceasta reședință e un juvaer de arhitectură. Pictura de pe pereții dinafară dela mănăstirea cea veche deasemenea e

Stânca Clopot.

Trenul în Pasul Turnu-Roșu, pe la Piatra Turnului.

foarte interesantă ca și interiorul. Călugării evlavioși, sunt cei mai mulți oameni bătrâni, neobișnuiți cu vizitatori.

Halta Turnul e legată de celalalt țărm prin un pod umblător. Dacă trecem podul avem o frumoasă priveliște asupra mănăstirii încunjurată de păduri verzi și de dealuri. Din jos de mănăstirea Turnul se află, la un loc îngust al Oltului, stânca masivă numită Masa lui Traian sau Masa lui Mircea. Se zice că până aici au străbătut Romanii sub Traian. După ce au tăiat stânca, văzând că întâmpină prea mari greutatea la construirea drumului, au fost siliți să încunjure muntele Cozia. Astăzi la lespede de stâncă duc niște trepte. În mijlocul ei să vede o cruce de piatră săpată ca aducere aminte.

De departe se zărește mănăstirea Cozia, clădirea în forma unei cetăți, care acum e loc de vârat pentru azilul „Elena Doamna“.

Înainte cu vreo 600 de ani, când Turcii au luat mănăstirea, să zice că starețul Mircea de pe atunci s'a refugiat pe drumurile subterane ce duc pe sub Olt până la stânca lui Traian. De atunci această stâncă să numește

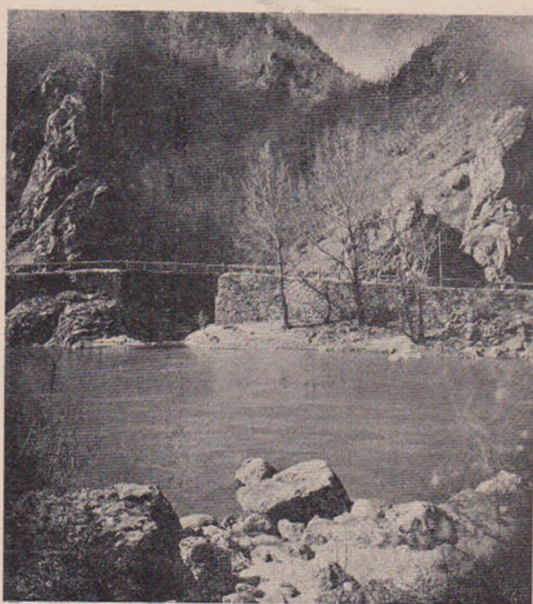
și masa lui Mircea. Despre mănăstirea Cozia d-l Iorga scrie: „Aici la Cozia doarme Mircea cel mare, deasupra Oltului în care i s'au oglindit flămurile, sub pădurile ce l-au ascuns și adăpostit — adevărata cetate a Țerii Românești.“

Oltul iese dintre munți la Bivolari, în apropierea căruia se află ruinele scăldătoarelor romane.

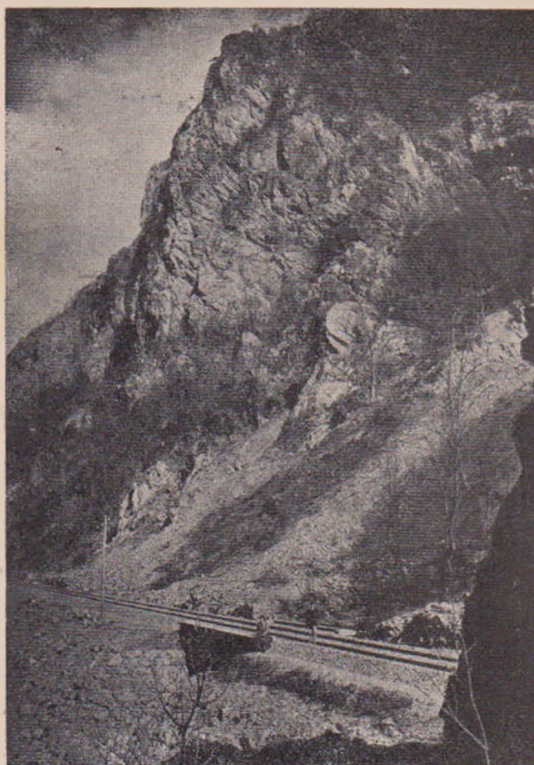
Pe țărmul stâng al Oltului ajungem, pe la Căciulata, la băile Călimănești.

Băile Călimănești.

Dela gara Jiblea, un pod de 200 de metri duce pe țărmul drept al Oltului la stațiunea balneară Călimănești. În sat, mai ales duminica și în sărbători, vedem trupuri robuste și fețe sănătoase de țărani, dându-se în scrânciob sau jucând frumoasa horă, în jurul tarafului de lăutari. Din sat ajungem la locul de cură. În mijlocul parcului bine îngrijit se află hotelul statului „Ștefania“, clădit în stil elvețian din lemn și din piatră. Alături, în pavilion, un izvor își împrăștie mirosul neplăcut de iod. Prin parc, în care cântă și o

Vedere de pe drumul țării (după stânca Clopot).

Piatra Turnului.

muzică militară la anumite ore, se plimbă lume elegantă, îmbrăcată după cea mai nouă modă a Parisului.

Pe culmile din dosul Călimăneștiului ne

putem urcă pe niște drumuri foarte bune. Dela stânca ce iese din coastă avem o priveliște frumoasă asupra Călimăneștiului, cu vile moderne. În mijlocul parcului vedem o biserică mică, care are un interior bogat. Arheologii probabil vor găsi la ruinele mănăstirii de călugărițe ruinele castrului roman Arutela.

La o depărtare de 2 km. e izvorul Căciulata cu apa făcătoare de minuni.

Băile și izvoarele din Călimănești și Căciulata au viitor. Primele instalațiuni le-a făcut ministrul I. Brătianu la 1881. De curând statul a votat 4 milioane pentru construirea unei stațiuni balneare europene. După d-rul Felix izvoarele din Călimănești sunt mai bogate în pucioasă ca apele minerale din Aachen, Aixles-Bains, Eaux Bonnes, Baden, lângă Viena, Băile Herculane, Pöstyén, Teplitza și altele.

Acum zece ani Călimănești eră un sat sărac, astăzi e una dintre cele mai cercetate stațiuni balneare din România și nădăjduim că peste zece ani să devină o stațiune balneară europeană.

Râmnicu-Vâlcea.

Dela Călimănești într'o jumătate de oră suntem în Râmnicu-Vâlcea, un orașel cu ca. 7000 de locuitori, cu clădiri și cu instalațiuni moderne. La gară vieța e foarte vie. După obiceiul orașelor mici din România o mulțime de lume mișună la gară, când sosește trenul. Cucoane elegante, ofițeri, călugări și țărani aleargă în toate părțile ca într'un furnicar. Ovrei cu perciuni și caftane soioas în câte un colț retras își pun la cale afacerile lor rentabile.

Pe bulevard ajungem în mijlocul orașului, unde e parcul „Zăvoiu“, cu straturi de flori și fântâni săritoare. Orașul e luminat cu electricitate și are mai multe așezăminte folosite: o baie, o hală de vânzare, un spital ș. a.

În Râmnic e și o reședință episcopescă, într'un palat alb parcă ar fi de marmură, unde e și vechiul scaun episcopal al celui de-al doilea Severin. D-I Iorga zice: „A știut ce face acel care a ales dealul acesta în veacul al XIV-lea sau al XV-lea pentru a păzi noul Severin din vale, care ajunsese reședința olteană a Domnilor, Scaunul obișnuit

Mănăstirea Turnu.

Scrânciob în Călimănești.

Pluta la halta Turnul.

Masa lui Traian.

Mănăstirea Turnu și reședința de vară a episcopului de Argeș.

Căciulata.

Râmnicu-Vâlcea.

al Banilor și al celor de-ai doilea Mitropoliți ai țării.

Cărări grele șerpuesc pe pieptul umflat al înălțimii singuratece și ceice stăteau sus, — în ziduri care sau surupat de mult, încă din vremea lui Radu dela Afumați, cel ucis pe

această culme, în biserică — puteau prăvăli lesne dușmanii în vale“.

*

Prin cele descrise cred că am reușit să trezesc în mulți dorința de a face o excursie prin aceste regiuni așa de bogate în frumuseți.

Teodor Romul Popescu.

Barcarolă.

Molatec și a lene mă poartă trista barcă.
O! să plutească veșnic! să nu se mai întoarcă!

Pe câmpuri mișcătoare, muiate și deșarte
Spre zarea care pierе în veci tot mai departe.

Și între barca 'ngustă, și între larga lume
Mereu să se 'nmulțească șiragul cel de spume.

Să plec încet spre soare ce pare că răsare
Scoțând curatu-i aur din turburata mare!

Și mânilе-mi pe apă lăsându-mi-le grele
Și leneșe, plutească 'n urma bărcii mele.

Pe verzile și sure și vinețile ape
Nimic din astă lume să nu-mi mai fie-aproape.

Și barca fără cârmă, plutească 'n voia sorții
Căci drumurile toate, ne duc la poarta morții.

Alice Călugăru.

Sortaş.

Amândoi aşteptau să le vie rândul. Bătrânul, Vasile Laviţă, e un om mărunţel, cu ochii pitiţi supt frunte, cu pletele retezate deasupra cefii late, scorojite şi înroşite de soare. Feciorul e tot scurt de stat, roşcovan la faţă, şi cu toate că stă bleg, lăsat de-un şold, se vede cât de colo că e om în toată puterea lui.

Amândoi se gândesc, cum gândesc ţaranii, mai mult la ceea ce a fost decât la ceea ce-o să fie. Flăcăul îşi aminteşte că uitase pielcica de miel, cumpărată din ajun, afară pe prispă, iar bătrânul acuma deabia îşi dă seama că dimineaţă, când plecaseră, Ilinca Notarului le ieşise înainte cu cofele goale.

Dar gândurile aceste nu-s așa de stăpâne pe mintea lor; de câteori se deschide uşa dela odaia doctorului băietanul se îndreptă fără voie, iar bătrânul îi dă câte un pumn, într'ascuns, şi feciorul se pleoşteşte din nou pe stânga, ca şi cum i-ar reteză cineva piciorul. Uneori li se opresc privirile pe câte un lucru din odaie, de pe părete, şi privesc miraţi. Deodată pendula bate rar ceasurile; feciorul tresare şi spune tătâne-său:

— Ia, ceasul!

Şi se uită amândoi la tipsia albă, pe faţa căreia nu prea pot să ghicească numărul care însemnă mersul zilei.

În sfârşit le-a venit rândul. Doctorul, un om cât un uriaş, blând, ras, cu ochelarii pe după urechi, cu părul cărunţ, lung, dat frumos, în sus pe frunte, le face prieteneşte semn cu mâna să vie. Bătrânul îşi mai îndeamă încă odată pumnul în coasta băietanului, şi pornesc.

Feciorul calcă în urmă, şontâc, trăgându-şi picioarele a lene.

Când intră în cealaltă odaie, doctorul se propteşte în faţa moşneagului şi-l întreabă:

— Ei, moşule, ce beteşug ai?

Moşneagul fereşte în lături, şi îşi arată feciorul:

— Pe mine m'oi ferit Sfântul, da băietu mi-i bolnav.

— Băiatul?

Doctorul se uită, mirat la flăcău, îl mă-

soară din creştet până 'n tălpi. Supt sticlele ochelariilor îi sticleşte o luminiţă de înţelegere, apoi vorbeşte:

— Hm! nu prea pari să fii bolnav, cârlane; ia'n apropiere-te.

Băietanul face un pas, se uită stingherit, întâiu la doctor, pe urmă la tătâni-său. Bătrânul clipeşte odată din ochi şi băietanul se rupe mai tare din mijloc, şi scânceşte:

— Valeu!

Doctorul îl întreabă:

— Ce ai în stânga, de stai așa plecat, băiete?

Bătrânul sare cu gura:

— Să vedeţi, d-le doftor, că boala asta o are el de mult, săracu de mine... că 'ntr'o vară a căzut de pe-un stog...

— „Din vârful lui“, îngână băietanul.

Vorbesc care de care:

— Aşa, zice bătrânul, din vârful lui...

— Pe-o coastă...

— Pe coasta stângă... Ş'o rămas, d-le doftor, ca mort, la pământ, acolo lângă stog, de l-o dus oamenii...

— A Mărinicăi şi cu Stuhanu...

— Ei, dânşii; l-o dus, să trăiţi, acasă, pe năsălie; şi nici n'aveau din ce să facă năsălia.

— Da, n'aveau cu ce s'o facă...

— Şi eu le-am ţipat: faceţi-o pe ţapoaietele cele, mă, ghitelor!

Doctorul pierde răbdarea:

— Bine, bine; am înţeles.

Apoi, către băietan:

— Ia ridică-ţi cămaşa!...

Îl suceşte doctorul, îl învârteşte, îl culcă pe-o canapea, îl bocăneşte. „Valeu!“ şi „Valeu!“ cum îl atinge.

— „Tare-l mai doare, săracuţu“, îl căinează bătrânul, clipind din ochi.

După ce-l caută cu deamăruntul, doctorul se dă înapoi, îşi scoate ochelarii şi întreabă pe moşneag:

— A tras sorţii?

Vasile Laviţă se 'neacă, trage cu dosul mânei peste mustăţi ca şi cum ar fi băut apă, în sfârşit răspunde, îngăimat:

— Ba... iacă, acuma o să-i tragă...
 Mai răsufală, iar se 'neacă, și începe de nou:
 — Are să-i tragă că i-o venit vremea... și
 numai pe el și pe frate-său mai mic îl am...
 și cum îi bolnav... tare mi-i frică, domnule
 doftor...

Doctorul se apropie de bătrân, îi pune
 mâna pe umăr și-i zice cu glas liniștit:

— Și fiindcă știi că eu o să caut recruții,
 ați venit la mine...

Țăranii fac amândoi deodată:

— Hâhâ!

Doctorul se dă un pas înapoi, și le vor-
 bește răspicat:

— Feciorul dumitale, să ți-o spun eu, e
 mai sănătos ca mine și ca dumneata...

Apoi, deodată, poruncitor:

— Îndreaptă-ți șalele, nătărăule!

Băietanul odată se 'ncordează, drept, ca
 lumânarea:

— „Tiii!“ face bătrânul fără voie, mirându-se
 de prostia fecioru-său.

— Credeai c'o să mă 'nșeli, ha, moșule?

Moșneagul clipește, se uită prin prejur, la
 dulapurile de lângă pereți, și zice, șiret:

— Dă, sărut mâna, domnule doftor, am
 dacă m'ai prins să vorbesc și eu pe șleau: că
 eu am mai fost odată, cu baba, la 'mneata; și
 credeam că pentr'o bumașcă, dintr'atâtea cărți,
 ai găsi 'mneata o boală și pentru băietu meu.

Doctorul zâmbește, îi ia, pe câte unul, fru-
 mușel, de spate, și-i scoate din odaie...

La poartă se opresc. Moșneagul zice:

— Ne-o ieșit llinca Notarului cu cofele
 goale, de aceea ne-o mers în sec... Ei, de-acu
 ai pus-o de mămăligă.

— Pus.

— Lasă, măi băiete, că și eu am făcut
 oastea; dacă nu s'o putut nu s'o putut. Ce
 să-i faci? Așa ți-o fost scris.

— Încaltea mi-am luat gândul.

— Mai așa!

Băietanul își îndreaptă cușma pe ceafă și
 o pornesc amândoi.

În clipa aceasta, din urmă, se aude o goarnă.

Țăranii se opresc. Bătrânul privește înapoi:

— Vine garda, măi!

Soldații se apropie. Țăranii iau și ei pi-
 ciorul și pleacă. Un fruntaș cu capela pe
 sprânceană râde și strigă din front:

— Brava moșule!

— „D'apoi ce crezi, măi țacă“, răspunde
 moșneagul; apoi, trăgând cu coada ochiului
 la fecioru-său vede că merge greșit și-l în-
 dreaptă.

— Schimbă piciorul, mă; deprinde-te; așa,
 așa!

Și-i dă cadența:

— Stâng-drept! stâng-drept! stâng-drept!
 Așaaa!

Soldații fac haz; iar cei doi țărani, bălă-
 bânindu-și mânilor, merg, voioși, în pas cu
 garda.

Em. Gârleanu.

Cântec.

Aluniș vecine, uită-te 'n câmpie
 Cum își chiamă puii biata ciocârlie
 Și se 'naltă 'n aer și se duc mereu —
 O să vie vremea să mă duc și eu.
 Dar îți las povestea visurilor mele
 Să le-o spui la vânturi, să le-o spui la stele.

Și ți-am scris pe frunze tainică scrisoare;
 De-o ceti-o unul și-i vedeă că-l doare
 Tu oprește-l, spune-i, zile lungi de vară,
 Ochi-mi triști și bolnavi cât îl așteptară,
 Măsurând cărarea — și câți ani trecură
 Încercând să schimbe dragostea-mi în ură.

Aluniș vecine, aluniș sărace
 Spune-i, câte lacrimi curg pân' se preface
 Din duioasă, blândă, inima păgână,
 Și la urmă, rece bulgăr de țărână.

Ecaterina Pitiș.

Anticarul.

— Din Carnetul unui leșan. —

În fața Traianului, de mult, eră o clădire veche, ce ținea colțul, cu bolți sonore, răzimate pe stâlpi de piatră, cu uluce vechi, stropită de toate noroaiele, mânjită de toate intemperiiile naturii. Acolo sub bolți, pe scările roase, de când țin minte, evrei soioși în laibăre înverzite de vreme, țineau tarabă de schimb și un veșnic zuruic de carbăave, purtate dintr'o mână în alta cu o dibăcie de prestidigitator, spuneau trecătorilor felul ocupației acestor cinstiți negustori. În fund, sub tavanul murdar, un alt evreu, bătrân ca un Faust, își așezase rafturile lui de anticar. Foi smulte, cu clasice versuri pe ele, sburau și se risipeau, căci la răspântia aceia băieții treceau și-și lăsau cărțile ca un bagaj inutil, acestui arhivar improvizat ce știă să adune și să fructifice trecătorul lor depozit. Mai încolo, sub bolta unei porți, se adunase un altul lângă niște dughene de ferărie, cumulând pe lângă traficul cărților vechi și pe acel al mărcilor postale. Eră un fel de bursă a timbrului în plin aer, unde „picioarele umede“ cum li se zice la Paris, veneau să-și satisfacă dulcea manie de colecționari. Spre această bursă, sub tunelul porței, călătoreau raritățile tuturor țărilor, hârtiuțe efemere cu fel de fel de efigii, rendez-vous ciudat de capete încoronate, precum și capul de bou național care eră mai cu seamă la mare preț. Astfel s'au stabilit cele două dinastii nediscutate în materie, aceia a lui Șaraga și a Kuppermanilor.

Neobosiți cercetători de arhive, iscoditori și ingenioși, în curent cu bibliotecile caselor vechi, ale podurilor cu arhive și documente prețioase și a atâtor alte sfinte relicvii păstrate prin gherghiruri din moși strămoși. Dela carte la timbru și dela timbru la hrisoave și documente, anticăria aceia în plin aer, bătută de ploii și vânturi, și bolta porții spre care se îndreptau picioarele umede ale atâtor maniaci, s'au preschimbă cu vremea în prăvălii cu vitrine încăpătoare și cu mândre firme respective. Comerțul mergea precum cioclii, acești corbi funerari, pândesc

fereastra unui bolnav în agonie ca să vadă licărind făclia străjuitoare spre a putea atârna crepul de doliu deasupra porții, tot astfel acești prepelicari iscoditori pândeau și ei minutul suprem, minutul trist, după care ce-au strâns generații cu generații, stă să se împartă între moștenitori și să se irosească la cele patru vânturi.

Bun și rău, hârtie scrisă ori imaculată, slovă veche cu ceardacuri capricioase și slovă nouă cu vești bune ori gânduri de dragoste, ziare cu alte vești și alte leaturi, pe toate la un loc le adunau și le cumpărau în norman cu kilogramul căutând apoi ca niște necrofari profanatori, scrisoarea prețioasă ce s'ar putea schimba în aur sau hrisovul scump prețuit de Academie. În pădurea aceasta stufoasă de hârtie și de plicuri vechi, vânătoarea după capul de bour începea și după ce materialul tot eră cercetat și cernut cu deamăruntul, scrisori de dragoste și scrisori părintești, vești de o zi și gânduri intime, clipe fărîmate de vieață și prăfuite de colbul vremilor, eră aruncat la gunoaie, vândut la băcani, ori reîntors la obârșie acolo unde merge paiul și petica murdară ca să-și reînceapă eternul calvar.

Lașul însă, a murit încetul cu încetul, stradă cu stradă, casă cu casă, și odată ce și comerțul a căzut, necrofarii noștri s'au mutat, când ici, când colo. Firmele celor două generații de anticari au emigrat când într'o hudiță când într'alta, aciundu-se după întâmplări și după afacerile ce le făceau.

Acel ce însă își petrece multă vreme în atmosfera aceasta de hrisoave și lucruri vechi, ce poartă și duce în faldurile hainelor lui praful răscolit al altor vremi, nu odată se întâmplă să sfârșească prin a-și iubi meseria cu patimă și să devie la rândul lui un adevărat colecționar care se bucură când a găsit piesa rară de mult timp căutată și care suferă când trebuie să se despartă de un lucru scump care-i înobilează vitrina. Bătrânul Șaraga devenise și el unul dintre aceștia, și mi-l aduc aminte într'o dimineață de Maiu

când își aveã prăvălia la otel Traian. Se făcuse, se vede, că negustorul izbutise o afacere bună ori venise poate din provincie sau mai știu eu de unde, cu noi achiziții. Sculat de dimineață își primenise vitrinile, și acū, radios și rumăn, burtos cum eră, cu mustețile în jos și ochii șireți sub gene, se așezase în mijlocul străzii, și fără grijă de trăsurile ce treceau în sus și în jos, cu mânilor în buzunare își privia singur noile daruri, și eră atâta fericire și satisfacție în toată ființa lui, încât par'că toate acele vechi și prețioase lucruri, iscodite cu atâta trudă, le-ar fi adunat pentru plăcerea lui și nu ca să le risipească din nou la cele patru vânturi.

Dinastia cealaltă, ce s'a făcut nu știu, însă într'o dimineață de curând, trecând pe cheul Dâmboviței, acolo unde au fost izgoniți acum anticarii bucureșteni, ca un vechiu maniac ce sunt, m'am oprit în fața baracelor prăfuite. O căldură toridă domniã și vântul ca Simunul dogoritor din pustiri purtã de ici colo nisipul de aur îngrãmădit în movile pe piața Mihai-Vodă. Acolo, din rămășiți de dulapuri vechi, din fărâmaturi de chioșcuri, din uși stinghere ori din garderoburi hârbutite, și-au clădit noua citadelă sârmanii anticari. Care

cum au putut, și-au întins deasupra o pânză, s'au aciuiat în voia vântului și a ploilor așteptând mușterii. Cărți lângă cărți, volume fără noroc, tomuri pe cari au visat cine știe ce ochi, din toate veacurile și de toate vrăstele, în fel de fel de legături și scoarțe, rămășiți ale atâtor resfrângeri și ale atâtor biblioteci, jurnale și infolii, reviste efemere și foi de-o zi dorm toate la un loc, așteptând mâna binecuvântată ce le va scoate din nou la lumină și le va dà onoarea raftului în casa unui visător.

Și în una din acele sărace bărci, cum răsfoiam un volum cu foi îngălbenite, de Alphonse Karr, privind pe deasupra cărții, am văzut deodată un om bătrân, cu barba ca omătul, cu ochii ca două pete de cerneală care mă priviau întrebător.

Și nu știu cum, fulgerător mi-a revenit în minte casa aceea cu bolți sonore proptite pe stâlpii vechi, stropită de toate noroaiile. Bruscu, jidovii ce țineau tarabă, își sunară carboavele și un cap bătrân, ce semănă leit cu cel ce-l aveam în fața mea apărū, sau se transpuse în cadrul acela trist și bătut de vânturi, ca o incarnare simbolică a anticarului de pretutindeni.

D. Anghel.

Și primăvara-i numai una...

Cu fiecare zi ce moare te 'ngropi tot mai adânc și tremuri
Iubire fără de nădejde ce mi-ai lucit odinioară...
Și amintirea ta curată ce-o simt și-acum că mă 'nfioară
Ca mâne se va prinde 'n hora fantomelor din alte vremuri...

E pe sfârșite primăvara și primăvara-i numai una;
Cu fiecare zi ce trece sunt tot mai singur pe cărare...
Și tu iubirea mea străină și năpădită de uitare
La ce-ai mai lumină grădina pierdută pentru totdeauna!?

O, stinge-te domol, departe, preasfântă candelă uitată,
În preajma ta să cadă noaptea, să nu se vadă nici o floare...
Ca visătorii cei de mâne porniți spre răsărit de soare
Voiși să treacă peste groapa iubirii mele de altădată!...

Z. Bârsan.

Somnul.

Ca să nu sufăr amarnic,
Ca să-mi uit dorul zadarnic
Mă voi duce ca să zac
În ogor bogat și darnic
Unde-un nevăzut paharnic
Umple cupele de mac...

Barca somnului înceată
Pe tăria depărtată
Luneca-va printre nori. —
Luneca-va... Încărcată
De comoara ei bogată,
Până 'n pragul lumilor,

Unde 'n fiecare clipă
Necurmăte se 'nfiripă
Amăgiri cu amăgiri,
Și se duc iar în risipă
De-o bătaie de aripă
Ale macilor subțiri.

Macii, cupele lor pline
Răsturnându-le spre mine
Cu ameștorul dar,
Somnul or să-mi învenine,
Vinul roș or să-mi închine
Cu 'nmiitul lor pahar.

Vântul, harfa-i să o 'nstrune,
Coarda-i tristă să răsune
În înflăcărutul ceas,
Și suspinele-i nebune
Tainic să le împreune
Cu al ierburilor glas...

Vântul în câmpia 'ntinsă
Plece floarea cea aprinsă
Cu a ei foi de somn și jar!
Ca să fiu pe buze-atinsă
Să pot crede că-s învinsă
De sărutul tău amar!

Alice Călugăru.

Note de drum.

I.

Mi-a sosit un sol de-acasă
Și-a bătut la poartă 'n zori,
Fălăiă din neagra haină
Și din aripile sale,
Pare că-mi spuneă o taină
Nepătrunsă și de jale:
„Rupe vâlul de mireasă
Și cununa cea de flori!“

Solul m'a luat de mână
Cătră casă ne-am pornit,
Pare c'auziam într'una
Jalnice cântări de morți.
Aruncaiu din mâni cununa
Ce 'mpleteam viclenei sorți
Vieață: Umbră și țărăină,
Pentru ce m'ai pedepsit?

II.

O dă-mi credința ta curată,
Închide-mi ochii, dragă tată,
Căci s'a deschis al tău mormânt

Să nu mă 'ntreb unde te duce,
Și când îți vor cânta la cruce
Să n'aud bulgării căzând.

III.

Căsuța mea cu zidurile-albastre,
Biserică a suferinței noastre,
Azi n'am putere pragul tău să-l trec,
Eu rătăceam în lumea cea de vise
Când tu treceai de negrele abise
Cu ingerii ce 'n raze te petrec.

IV.

Stai la margine de cale
Suflete iubit de toți,
Vezi că 'n jurul groapei tale
Stau nepoți și strănepoți.

Stai oprește-te și pune
Peste groapa ta cu flori
Mănilor spre rugăciune
Cum le-ai pus de-atâtea ori.

V.

La groapa ta mă 'nchin
Femei și-o tămâiază
Primește din senin.

Ard flacări la mormânt,
Nu și-am aprins nici una
Din toate câte sunt.

Mi-e sufletul pustiu,
Eu nu și-am dat o rază
Lumină la sicriu.

Veghez la groapa ta
Trag clopotele 'ntr'una
Și nu mă pot rugă.

Săliște.

Maria Cunțan.

La băi.

Am întâlnit la o gară o cunoștință din tinerețe. O doamnă frumoasă, cu ochi visători, foșnind din mătăsuri.

Mi-a zâmbit de departe, răspunzând salutului meu, cu un gest elegant, ce-i scotea la iveală brațul alb, ca al Junonei, ascuns până acum în dantelăria diafană.

M'am așezat la masa ei, întrebând-o încătrău călătorește și căutând cu ochii în văl-mășala publicului pe bărbatu-so.

— Mă duc la Abazzia — spune ea cu un gest de oboseală. Sunt suferindă... și adierea Adriaticei îmi face așa de bine... M'am obișnuit cu aerul de mare...

O privesc cu mirare. Bag de seamă, că e mai frumoasă și mai voinică de cum o știam cu doi-trei ani înainte, pe când eră fată. Ochii îi străluceau mult mai ispititori, într'o lumină verzue, felină...

Îmi aminteam de vremea când eră încă copilă, de balurile prin cari s'a strecurat fără să fi întors capul nimănui, cu toate că eră o frumusețe desăvârșită. Îmi amintesc de după amiezile, când o surprindeam plivind desculță prin grădină, ori cosând la mașină, cu acea candoare de modestie, inconștie de frumuseța ei biruitoare. Și-mi amintesc de anii ce se strecurau neîndurați, unul câte unul, întunecând strălucirea frunței ei de marmoră și stânjinind mlădierea copilărească a mijocului ei de trestie. Și cum anii treceau și grațiile ei începeau a se risipi, ca parfumul unui trandafir în glastră, și invizibilele cute, asămănătoare rociului de paianjen, păreau a împrejmul coada ochilor ei frumoși, — mi se părea din ce în ce mai atrăgătoare în resignarea ei, în modestia ce o prindea așa de bine, în vorbă și în gesturi. Purtă o haină albastră, o haină simplă de tot, în care conturile trupului ei superb, ieșau la iveală, ca un protest, ca o sfidare pentru toți acei somnambuli trecători, cari nu-și puteau deschide ochii pentru a-și mângăia privirea în aceasta comoară de frumuseți. Zâmbia drăgălaș, cu o nuanță de mahnire pe buze, ca și când și-ar fi dat seama de nedreptatea ce i se face, nedreptate ce aveă să o răpună cu zile.

Nu o mai vedeai nicăiri. Arare, când treceai pe la geamul ei, perdelele tremurau ușor, și bănuiai abia că răsufllul ei le-a mișcat.

La baluri nu mai mergea, când o întâlneai ieșind dela biserică, o întrebai cu mirare:

— Bine, domnișoară, se poate să nu mai ieși nicăiri? Te-ai supărat pe lumea asta?

Ea zâmbia:

— Nu sunt supărată pe nimeni. Dar e mai bine acasă cu mama. Aveți d-voastră fete mai tinere la petreceri... eu sunt fată bătrână...

Eră o muștrare în vorbele ei sentențioase, dar și un fel de împăcare cu soarta neînduplecată. Eră resignarea fetei frumoase și sărace, care vedeă cum toate prietenele ei se mărită, în vreme ce ea rămâne singură și părăsită, ca într'un amurg, ce o învăluie cu întunerecul lui mângăietor și rece în aceeaș vreme.

Simțiam cum ceva mi se mișcă în suflet și îmi ziceam: Câți băieți cum se cade ar fi fericiți să-și ia de nevastă așa un înger. Eră o Cenușotcă, un diamant în năsip, căreia nu-i lipsia decât poleeala, o rază de soare, ca s'o scoată la iveală, în toată splendoarea.

*

Și raza de soare a venit și ea.

Un proprietar tânăr, unul din acei puțini fericiți, cari nu caută în vieață decât o nevastă care să țină la el. Cum trecea odată în goana fugarului, a zărit-o. Și-a oprit roibu și a privit lung la fata, ce plivea desculță printre flori... Soarele îi încunună părul, în lumina mângăietoare a asfințitului. Ea și-a ridicat ochii, s'a înroșit, pe urmă și-a văzut de lucru, deși degetele îi tremurau sub privirea de foc, ce o săgetă. Călărețul a pornit la pas, ca și când nu s'ar îndură să mai plece, și-a mai întors încă odată privirea înspre vedenia, care stă tot plecată asupra stratului de flori, în revărsarea aurie a asfințitului.

S'a oprit la cel dintâiu han, a schimbat câteva vorbe cu un prieten, la un păhar de vin, și s'a culcat de timpuriu, ca un muncitor obosit ce eră. De cum și-a închis ochii, i s'a făcut o mare lumină în suflet. Vedeă,

mai deslușit ca înainte, arătarea ei grațioasă, plecată asupra stratului de flori, și-și închipuia că o vede în grădina lui, ca o păsărică prinsă în colivie... Îi spuneă cuvinte de dragoste, în acea dulce beție a inconștienței, când visul și vieța se amestecă...

Toate cunoștințele lui de până acum rămăneau în umbră, în vreme ce chipul ei se ridică tot mai stăpânitor, în cadrul vrăjit al iubirii.

*

Dimineața, după ce se trezi din reveriile acestei nopți albe, s'a dus să-i vorbească. A stat puțin și nu i-a zis decât câteva vorbe:

— Domnișoară, eu te cunosc de mult... de când erai mică... Poate nu-ți mai aduci aminte... M'am gândit la d-ta mai de multeori... și ieri, când te-am văzut... m'am hotărît să-ți spun ceva... Am și eu o grădină mare și am case... dar nu e cine să plivească acolo... nu e cine să le poarte de grijă... N'ai veni d-ta să fi stăpână acolo?

Bătrânii i s'au umplut ochii de lacrimi, iar fata s'a roșit ca un trandafir, pe urmă s'a făcut albă ca perețele.

Venise prea fără veste acest trăsnet orbitor în întunerecul ce împrejmuiă vieța ei de sărăcie și desnădejde.

Tânărul înțelegeă și el, că prea se grăbise. Bătrâna bălbăia frânturi de cuvinte: „Domnule... e un noroc pentru noi... eu cunosc familia d-tale... dar vezi d-ta... e prea fără veste, să putem spune ceva“ în vreme ce fata îl privia palidă, cu ochi mari, în cari el cetia atâtea făgăduinți.

S'a ridicat și s'a înclinat ușor:

— Mă iertați pentru îndrăsneală, d-șoara va aveă răgaz cândva să-mi scrie un șir...

La despărțire i s'a părut că mânușa ei tremură ușor. Așa tremură un pui de vrabie, un pui ce a căzut din cuibul lui cald, și îl surprinzi sbătându-se în iarbă...

*

După două săptămâni, cari i se părură o veșnicie, el primi un bilețel parfumat, chiar când eră în toiul muncii. Secerătorii munciau de zor în valurile de aur ale holdei, iar el împărția porunci, fără să-și mai arunce privirea înspre locul, de unde așteptă să sosească băiatul cu posta. Nu mai nădăjduia nimic acum și se gândia adese cu un zâmbet

de mâhnire: pe a cui seamă adună el atâta amar de roadă, când casa lui eră goală și grădina pustie!

Rupse cu grabă plicul și ceti un cuvânt, un singur cuvânt, care prețuia pentru el mai mult ca tot belșugul roadei și ca toate comorile din lume: „Vino!“

Soarele s'aplecă spre asfințit; făcu semn secerătorilor să contenească din muncă și să porni spre casă.

În curtea largă, când împărția plata muncitorilor, aveă un zâmbet de copil fericit. Spuse servitorului să-i înșele roibul, apoi adause:

— Și scoate, măi băiete, trei vedre de vin pentru creștinii ăștia, trei vedre, măi, din cel mai bun!

Oamenii izbucniră în aclamări, privind-se, în aceeași vreme mirați: ce-o fi având domnișorul astăzi de e așa de darnic?

Șopteau și chibzuiau în fel și formă. O nevastă cu ochi iscoditori spuse:

— Știu eu ce are domnișoru. I-o sosit o scrisorică dela oraș... de aia-i așa vesel nu vedeți, că și încalecă.

Oamenii o priviau convinși pe jumătate, ștergându-și mustațele după băutura.

— O fi, tu, mai știi!...

*

Nunta s'a făcut așa de repede, încât lumea n'a avut destul răgaz, să-și exprime mirarea. Lăudau cu toții pe mirele generos și pe norocoasa mireasă. Conglăsuirea eră așa de armonică, ca și când toată lumea ar fi fost răpită de acel vârtej de deliciu, care învăluia pe cei doi însurați. Simțiau cu toții adierea unui curent înviorător, a unei porniri spre idealism, lucru ce îi emoționa cu atât mai mult, cu cât în vieța de toate zilele nu prea bătătoriau aceste cărări de toți laudate.

Cei doi tineri s'au pierdut în umbră, în umbra viorie a oamenilor fericiți, cari nu mai au a face cu lumea, înțelegând pe deplin marele mister al vieții, că fericirea e în noi înșine și nu în amăgirile lumii ce ne înconjoară.

*

Acum, că o vedeam singură, pornind departe, în strălucirea frumseței și a eleganței, mă gândiam cu mâhnire la credința, ce o

pusesem în dăinuirea fericirii lor. Îmi venia să o întreb câte ceva, dar vorba mi se opriă în gât, când o vedeam așa fără de gânduri, preocupată numai de drumul ce avea să-l facă, de distracțiile ce o așteptau pe țărmul mării.

Pe o clipă îmi răsări în minte chipul luminos al fetei pe care o admirasem în cadrul modestiei, dar imagina se prăbuși repede în neant, ca o stea căzătoare.

Se dase semnalul de plecare. Ea se ridică, întrebându-mă cu un zâmbet: „Ești bun să mă însoțești până la cupeu?” Doi hamali cărau încovoiați două cofere mari și o sumedenie de cutii. Am înșfăcat și eu două cutioare, de cari doamna îmi spuneă să port mare grijă, căci sunt pălăriile ei cele mai nouă, comandate direct pentru Abazzia.

La despărțire mi-a întins mâna, fără de mânășă, un favor acesta.

— Și n'o să te plictisești, doamnă, pe acolo singură?

— Ei bine, ce să fac? Bărbatul meu e așa de ocupat sărmanul, iar eu trebuie să plec, înțelegi d-ta: trebuie... sunt suferindă.

Mi-a întins, cu un deosebit farmec, mâna spre sărutare, lăsând să se întrevadă iarăș

brațul ei gol, până sus, din labirintul dantelăriei.

— Și d-ta de ce nu vii, ce ești așa ursuz... nu-ți închipui ce fericire e să stai acolo, fără nici un gând. Când m'am așezat la masa de pe peron, în așteptarea trenului meu, am răspuns la fluturarea batistei și a zâmbetului ei, în vreme ce icoana ei încearcă să mi se înfățișeze încă odată, din valurile luminoase ale trecutului.

Dar nu mai izbutiam să o prind, cum nu mai zăriam nici chipul ei de acum, pierdut în zgomotul vagoanelor și în pufăiturile locomotivei.

Ci un alt chip, unul la care nu mă gândisem până acum nici eu și, probabil, nici ea — îmi răsărea din ce în ce mai deslușit.

Eră un tablou: muncitorii se încovoiau supt arșița soarelui, să adune în snopi belșugul roadei și stăpânul stă tolănit la umbra unui frasin, posomorît, sucindu-și o țigară, în vreme ce acceleratul se pierde în despărțarea fumurie, spre lumea cu cer mai albastru, spre colțul de rai, unde nu sunt oameni posomorîți, și nu sunt gânduri...

Al. Ciura.

Cântec.

Frăgar bătrân ce-ai străjuit
Fereastra casei mele
În timp senin de fericiri
Și 'n ani de zile grele.

Atâtea tainice-amintiri
De umbra ta mă leagă
În tânguitul tău ascunzi
Povestea mea întregă

Tu ai văzut frumosul chip
Ce mi-a fost drag în lume
Noroc pierdut... din care azi
Mi-a mai rămas un nume.

Aurelia Pop.

Strofe.

(Hafis.)

Iubirea e o taină nepătrunsă —
Nici glasuri ingerești nu sunt în stare
Să tâlcuească lumii mărginite
Nemărginita, sfânta ei splendoare.

Avrig.

Slăviți să fie sfinții toți din ceruri:
Martiri, apostoli, îngeri, sfinți părinți —
Dar inima zdrobită de iubire
Mai sfântă-i decât mii și mii de sfinți.

Vasile Stoica.

Poporanismul.

— O anchetă literară. —

(Urmare.)

Unul din martorii acestei porniri spre popor a intelectualilor descrie astfel mișcarea aceasta:

„O chemare puternică a răsunat dela un capăt al imperiului la celalt, chemând pe toți acei la cari conștiința n'a amorțit să meargă pentru mântuirea patriei și a omeneirii. Toți plecau frunțile înaintea acestei chemări. Un dor neînchipt de martiriu, o revoltă în contra vieții neomenești trăite până atunci, îi împingeau spre popor — și părăsind casa părintească, averea, cariera, acești entuziaști înălțați de o credință nouă, nu cunoșteau piedici, nu cântăreau jertfele, nu se dădeau îndărăt înaintea oricărei suferințe, dorind să moară mai bine decât să se oprească din drumul apucat.

Acest entuziasm care cuprinsese tineretul a fost așa de contagios încât în curând în rândurile intelectualilor ce mergeau în popor, s'au văzut oameni cu poziție perfect stabilită, proprietari mari, magistrați, doctori, militari cu grade de colonel și general“.

Tot acești oameni formară armata mare a poporanistilor. Această mișcare cu greu poate fi numită o mișcare politică. Mai mult seamănă a fi o cruciadă, căci aveă caracterul contagios al tuturor mișcărilor religioase.

Poporanistii acestei epoce tindeau nu numai spre un scop practic, dar căutau mai ales a-și satisface o adâncă trebuință de curățire sufletească a persoanei lor. Aveau convingerea adâncă că pentru a ajunge la perfecția morală a omului este necesar înainte de toate de-a pune în perfectă concordanță convingerile formate cu vieța de toate zilele. De aceea poporanistii considerau că trebuie să părăsească mediul social în care se nașteau, pentruca să devie lucrători sau țărani. Această trecere dintr'un strat social într'altul trebuie făcută într'un mod radical, încât orice legături, fie chiar cele mai personale și intime, trebuiesc rupte fără cruțare. De sigur că realizarea acestei convingeri a dat naștere la multe drame în vieța sufletească intimă a

poporanistilor, căci adeseori omul trebuia să calce pornirile cele mai delicate de inimă pentru a se conforma riguros crezului său. Au fost fete cari, părăsindu-și părinții, își luau rămas bun dela un tată sau o mamă iubită. Logodnice și soții cari rupeau orice legături, pentrucă logodnicul sau soțul nu împărtășeau această convingere și nu voiau să meargă împreună cu ele.

Procesele politice ale poporanistilor dela 1874 și 1876 au dat pe față toată mărimea sufletească a acestor intelectuali poporanști.

Procesul celor 50, care s'a judecat la 1874 la Moscova, a impresionat așa de adânc societatea rusă, încât răposatul cancelar al imperiului rus, prințul Gorceakoff, care azistase personal la desbaterile acestui proces, a exclamat dupăce ascultase discursurile acuzaților:

— Au revenit timpurile Apostolilor, acești tineri au de gând să întemeieze o nouă societate omenească. Sunt niște visători, iar nu criminali. S'a făcut rău că s'au dat pe mâna justiției.

În acest proces discursul d-rei Bardina, o fată de 20 ani, a arătat că poporanistii acestei epoce, deși socialiști, însă n'au fost revoluționari. Acuzata a declarat înaintea judecătorilor că procurorul acuzator greșește zicând cum că dânsa și tovarășii ei aveau de gând să distrugă familia, religia, proprietatea particulară și în fine statul.

— Noi n'am voit și nu voim distrugerea familiei, ci din contra voim ca orice om să aibă dreptul și puțința de-a aveă o familie. Să nu mai existe în societate nici prostituata nici prostituatul. Noi n'am avut de gând să distrugem proprietatea, căci voim ca fiecare om să aibă drept egal la bunurile obștești pentru adunarea cărora trebuie să muncească toți la fel. N'am voit să distrugem religia, considerându-o ca o afacere de conștiință a fiecăruia, deci voim libertatea conștiinței. În fine, isprăvi d-ra Bardina, n'a putut să ne treacă prin gând nici distrugerea statului, căci aceasta va fi opera poporului

și dela dânsul depinde forma care va voi să dea statului său.

Cu toată profesiunea aceasta de credință a acuzatei, dânsa a fost condamnată la 8 ani de muncă silnică în Siberia.

Guvernul rus cu ferocitatea care îl caracterizează a persecutat cu atâta cruzime pe acești poporaniști, încât dintr'o parte deveni imposibilă orice propagandă pașnică printre lucrători și țărani, iar dintr'altă parte în suflitele îndurerate, necăjite și jignite ale acestor intelectuali, dragostea de care erau cuprinși pentru omenirea întreagă, încetul cu încetul se transformă în ură în contra persecutorilor, iar ura adeseori cerea mai mult decât apărarea personală, cerea răzbunare pentru jignirile aduse.

La 1881, uriașul executor al împăratului Alexandru II, Jekaboff, înainte de a fi spânzurat a declarat judecătorilor săi:

— Am venit pe arena istoriei cu toată dragostea; am implorat dela pătura cârmuitoare milă și îndurare pentru poporul de jos. Mi s'a răspuns prin pușcărie, muncă silnică și exil în Siberia. — Acuma venim cu preceptele din biblie, iar nu din evanghelie — zicem — ochi pentru ochi și dinte pentru dinte.

Astfel, cu aceste cuvinte a lui Jekaboff s'a încheiat perioada biblică a poporanismului în Rusia.

Dintr'o parte ocârmuirea prin persecuții a pus capăt acestei mișcări poporaniste nerevoluționare. Iar dintr'altă parte poporaniștii însăși s'au convins că în straturile muncitorimii și a țărănimii nu există de loc acel ideal social întemeiat pe dreptate și dragoste care a fost visul lor. Că poporul muncitor ca și straturile suprapuse sunt deopotrivă

de corupte de societatea actuală omenească și că pentru a realiza idealul conceput este necesară morala omului cult în toată puterea și mărimea acestui cuvânt. De aceea în momentul de față poporanismul în Rusia nu mai are trăsurile caracteristice ale poporanismului descris mai sus. El s'a fracționat întâiu în două partide mari politice și pe urmă într'o mulțime de organizații mici cari s'au despărțit din cele două mari partide: partidul social-democrat și partidul socialist-revoluționar.

Deosebirea dintre aceste două partide dela 1905 încoace e foarte mică și neînsemnată, căci ambele partide sunt marxiste și revoluționare; nici chiar în tactica ambelor partide nu există mari deosebiri.

Atât social-democrații ruși cât și social-revoluționarii consideră că realizarea idealului lor social se va face de jos în sus. Dar pentru aceasta nu e nevoie de sentimentalismul poporaniștilor, nu e nevoie ca intelectualii pentru a deveni folositori poporului să îmbrace haina lucrătorului sau sucmanul țaranului, să devie lucrător de meserie sau argat, să părăsească stratul social din care face parte și să se coboare în popor. E destul ca dânsul să ducă poporului incult lumina cunoștințelor sale, muncind ca un om cult în straturile muncitorimii, lăsând ca poporul muncitor singur folosindu-se de lumina cunoștințelor căpătate prin intermediul intelectualilor să-și croască viitorul său conform marelui ideal socialist.

Atât, în trăsături largi, este tot ce cred necesar a vă scrie în ceea ce privește poporanismul din Rusia.

Primiți, d-l meu, asigurarea stimei și dragostei mele.

(Va urmă).

Zamfir C. Arbure.

Dări de seamă.

Al. G. Florescu, *Chinul*. Piesă în 3 acte. Retipărire din „Convorbiri Literare“. București, 1910. 111 p. Prețul 2 Lei.

S'ar părea că cei câțiva scriitori dramatici, ieșiți de curând din cercurile mai aristocratice, ar fi mai mult niște amatori abili, decât scriitori în puterea cuvântului. D-nii Florescu, Miculescu, Diamandy și, în

parte, chiar și Lecca cunosc destul de bine tehnica teatrală și pricep să dramatizeze, în condiții convenabile, un subiect găsit de dânsii, sau la nevoie inspirat din alte literaturi. Dialogurile curg, fade uneori, cu colorit mai picant de altădată; acțiunea se împletește cum dă Dumnezeu, fără să se mai țină totdeauna seama de anumite legi psihologice. Și dacă piesele

lor — aproape toți acești autori își numesc lucrările „piese“! — nu au un fond mai distins prin originalitate și nici o formă literară mai consistentă; dacă nu țin a fișul timp mai îndelungat și în mișcarea noastră literară nu fixează nici un moment de senzație, — ele lasă totuși o urmă de parfum și ridică discret perdeaua de pe un colț de viață prea puțin utilizată în literatura noastră, zugrăvind-ne moravuri și mentalități caracteristice pentru stratul social din care autorii fac parte.

Pe mine, de pildă, „Chinul“ d-lui Florescu nu mă interesează ca lucrare de artă. D-sa este un temperament prea rece pentru scenă, convorbirile d-sale sunt prea fără miez și figurile d-sale prea sunt automate. Caut suflet și patimi în această dramă, ca în oricare alta, și nu găsesc decât persoane de duzină, cu vorbe convenționale și cu intrigi mărunte. Nimeni nu va putea să mă convingă că subiectul „Chinului“ constituie o țesătură de măiestru. Un doctor pedant se logodește și, auzind că părintele său a murit nebun, se teme de legea teribilă a eredității și desface logodna, cu gândul să se impușe. Când eră însă ca să fie, vine mamă-sa și-i destăinuiește, că el nu este fiul părintelui nebun, ci e născut dintr'un părinte ilegitim și paralel cu cel crezut... O păcăleală nostimă, dar o anecdotă puțin spirituală, în urma căreia catastrofa dramatică e evitată. Și se sfârșesc toate bine, ca în romanele sentimentale.

Dar dacă, cum ziceam, combinația aceasta, orfană de fantazie, a d-lui Florescu nu are nimic comun cu arta și se pierde în noianul celei mai palide literaturi dramatice, „Chinul“ ne aduce totuși câteva contribuții la cunoașterea unui mediu anumit. Raportul dintre eroul și libidinoasa doamnă Zoe, pe urmă însuș trecutul mamei lui Dinu oferă câteva indicii pentru un critic social. Regretabil este în orice caz, că acești autori dramatici sunt așa de puțin risipitori în culori. Când dau de urma unor tipuri de aceste, nu le dau cuvenita notă de intensitate, pare că le-ar fi milă să spună tot ce știu despre ele.

De încheiere mai observ, că în direcția aceasta, a dramei sociale, ne putem aștepta la o frumoasă dezvoltare. O spun pentru că publicul nostru teatral manifestă, în timpul din urmă, un interes destul de pronunțat pentru ele. Fi-va el d-l Florescu, sau altul, care va crea o „piesă“ într'adevăr de rezistență, rămâne să vedem mai târziu. Deocamdată „Chinul“ nu e cu plăcere.

*

Petre V. Haneș, *Studii de literatură română*. București, 1910. 250 p. Prețul 2 Lei.

Când este vorba de d-l P. V. Haneș, un fecund autor de cărți didactice de limba română la București, nu putem să nu zămbim de faimoasa caracterizare cu care, într'un manual al său, ne-a prezentat viața poezilor Vlahuță și Coșbuc:

„D-l Al. Vlahuță — scrie profundul biograf — ocupă astăzi un loc de funcționar în administrația Casei școalelor. Acum câțiva ani luă parte activă la publicistică, fie colaborând, fie conducând reviste. D-l Gh. Coșbuc

este colegul de funcțiune al d-lui Vlahuță la Casa școalelor și este originar din Transilvania, unde a scris prin diferite ziare și reviste...”

Din păcate tonul acesta de cea mai sacră simplitate dăscălească și forma aceasta vulgară de a se exprima în materie literară le regăsim dealungul tuturor „studiilor“ de-acum ale d-lui Haneș. Alegem la întâmplare:

„De obicei se amintește ca școale literare (observați gramatica!) societatea „Jun mea“, înființată la Iași în 1867, având ca critic autorizat pe d-l Maiorescu, apoi școala lui Hașdeu, sau școala „Revistei Nouă“ și școala d-lui Gherea, sau a revistei „Contemporanul“. Alte școale literare mai vechi nu se amintesc, zic, de obicei. Cu toate acestea au mai existat două, una la finele secolului al XVIII-lea, pe la 1780, acum vreo sută și treizeci de ani (observați socoteala!) și alta la jumătatea secolului al XIX-lea, pe la 1840, acum vreo 69 de ani (socoteala iarăș exactă!) Școala dela 1780 este cunoscută sub numele de școală latinistă...” etc. etc.

Cu chipul acesta îmbăcsit și primitiv de a scrie, d-l P. V. Haneș servește amatorilor diverse cercetări, mărunțișuri cronologice, împărțiri pe capitole și clasificări. O parte a cărții conține fragmente literare din trecut și manuscrise inedite, cari fac repede gloria oricărui cercetător. În alte pagini găsim lucrări și îndemnuri din Seminarul de filologie, cari poartă încă urmele proaspete și sfatul binevoitor al profesorului — „am avut ocaziunea să cunosc prin d-l Densușianu o broșură!“ — și toate la un loc constituie o serie de aride și elementare lecțiuni pentru minori intelectuali. Genul acestor lecțiuni nu se poate defini, neavând un caracter pur filologic, sau un altul pur literar. E ceva hibrid în ele, d-l Haneș fiind un tip intermediar între „gramatic“ și istoric literar.

Probe de hărnicie ne dă d-l Haneș, de sigur. Notifele și extrasele d-sale își au ele interesul lor. Dar pentru a le închege pe acestea în capitole rotunzite, se cere între altele și o seamă de talent literar în expunere și un spirit oarecare de sinteză și aceste însușiri îi lipsesc deabinele d-lui Haneș. Și istoriograful fără stil și fără pasiune caldă pentru subiectele sale rămâne un simplu înregistrator, sau un profesionist din industrie.

Părțile cărții în cari d-l Haneș devine cu totul inutil sunt cele referitoare la literatura modernă. Ochiul care se mărginește la prăfuitul manuscris din vreo arhivă nu știe pătrunde în sufletul scriitorului. Valoarea lui Vlahuță o judecă după partea lexicală a limbei lui și după rangul ce-l ocupă la Casa școalelor. La Sădoveanu găsește că „întrebuințează expresii prea moldovenești“. Și într'un articol se laudă, că d-sa face adevărata cultură estetică a elevilor săi, analizându-le producțiile poetice incolor și puerile ale unui tânăr versuitor, Al. Gherghel!! Pe tinerii efebi dela „Viața Nouă“, cari „dacă nu s'au impus încă se vor impune în curând“ pe Ervin și pe alți iluștri necunoscuți d-l Haneș pune mare preț, ceea ce, ca elev al d-lui Ervin, nici nu-i șade rău, dar e absurd cu siguranță.

Pentru spiritul strâmt și unilateral cu care vorbește de trecut, cât și pentru perfecta sa neputință de a tălmăci rostul și valoarea manifestărilor literare mai nouă, găsim că „studiile“ d-lui Haneș sunt la un nivel inferior: umplutură, sfătoșenie și superficialitate.

*

N. Cartoian, *Alexandria în literatura românească*. Lucrare premiată de universitate. București, 1910. 101 p.

Povestirea despre Marele Alexandru Machedon, atât de mult răspândită în poporul nostru, a fost subiectul unei reușite cercetări a d-lui N. Cartoian, tânăr profesor în București. Contrar manierei ușoare de improvizator a d-lui Haneș, d-l Cartoian ne dă o monografie temeinică din trecutul literaturii noastre poporane și ne surprinde cu un aparat bogat de cunoștințe, de izvoare dela noi și de aiurea, făcând astfel onoare întâilor noștri cercetători pe acest teren al vechiului folclor comparat, răposatului Hașdeu și lui Gaster.

După ce face geneza minunatei povești, arătând cum s'a format ea din textele istoriografilor lui Alexandru Machedon și din elemente egiptene și asiro-babiloniene, autorul ne spune că textul primitiv al legendei s'a pierdut, dar că se cunosc alte 20 de texte vechi, păstrate în manuscrise pe la diverse biblioteci din Europa. Din imperiul bizantin, unde s'a format, romanul a apucat trei drumuri: spre popoarele romane, germane și spre cele slave și numai mai târziu spre cele din Orient. La noi Românii s'a ivit mai întâiu într'un manuscris sârbesc, care a fost tradus în Ardeal. Traducerea acesata, copiată la 1620 de popa Ioan din Sâmpetru și găsită la 1860 în comuna Micăsasa, d-l Cartoian o analizează din punctul de vedere al vechimei și al dialectului, o pune apoi în paralela cu texte ulterioare și din toate reconstitue un prototip, o schemă pe care o reproduce. În tipar Alexandria a apărut în românește la 1794, de translatorul Dimitrie Iercovici, din Sibiu.

Aceste informațiuni amănunțite și comentariile lor, făcute cu mult aparat și cu deosebită intuiție, elucidează în mod desăvârșit întreaga problemă a populației legende și ne dovedesc cât de necesară este migăloasa activitate pe terenul vechei noastre literaturi.

*

D. Anghel și St. O. Iosif, *Cireșul lui Lucullus*. București, 1910. 235 p. — D. Anghel și St. O. Iosif, *Portrete*. Nr. 580 din „Biblioteca pentru toți“, 90 pag.

Volumele anunțate aici cuprind o parte nouă din munca încordată a acestor doi scriitori, cari prin o colaborare frățească au știut multă vreme să apară alături, în diverse publicațiuni. Obicinuiți a-i vedea iscăliți mai mult sub producțiuni poetice, rămânem acum surprinși în fața măiestriei cu care știu să-și îmbine gândurile și în forma nelegată a prozei. Iată-ne pe nesimțite îmbogățiți cu doi noi prozatori de frunte, mai puțin povestitori, mai mult impresioniști și cugători, în scrisul cărora fantazia poetică continuă să lucreze cu vioiciune, iar spiritul de observație să dea la iveală finețe neinterupte. Ca procedeu ei par a se deosebi de prozatorii noștri curenți. Ca gust sunt mai selecți și mai originali în felul lor. Ca subiecte ei aduc

o serie de elemente nouă. Iar metaforele multe, presărate în text ca floricele într'o luncă, dau scrisului lor un aspect de elită. Mai știi, dacă proza aceasta cultă a celor doi poeți n'are să fie genul prozei viitoare?

Calitatea principală a celor doi este desigur încadrarea unor anumite tipuri caracteristice din viața lor, sau uneori din imaginațiunea lor. Bătrânul viteaz Lucullus, care-și îngroapă fruntea în mâni și începe să plângă, pe când ramurile de cireș scutură o ploaie de petale albe deasupra lui, etse o figură vie, ca și Pherenike, expresia tipică a mamei, care simte și ea durere în umăr, când fiul ei Criton, luptătorul, este mușcat de adversarul său. Darul acesta de a zugrăvi oameni și a descoperi suflete, așezându-le într'o atmosferă romantică, autorii noștri îl manifestă îndeosebi în portretele lor literare, prin cari salvează pentru istoria noastră literară câteva date și observațiuni de preț. Răposatul Beldiceanu, cu izvorul său neseccat de energie, apoi paradoxalul Gruber, gnoniul decorativ Gheorghe din Moldova, supranumit și conquistadorul de himere, dacă nu vor trăi prin operele lor, vor avea desigur frumoase monumente în aceste portrete.

Figurile aceste apuse trec ca umbrele cucernice pe dinaintea sufletului celor doi scriitori. Farmecul lucrurilor vechi ce leagănă mereu fantazia. Amintirile renasc din izvoare bogate și iată-ne într'o lume particulară: casele vechi, cu streșini mari și cu parmaclacuri turcești, cu mușcate roșii la ferești și cu leandri în cerdac, apar înaintea noastră cu disprețul lor locuitori. Boeri cu barbele albe ca omătul, femei bătrâne ca parcele ce torc la firul vremii, slujnica bătrână și paraziții adăpostiți la curți boerești răsar ca dintr'un vis, în variate culori și cu multă duioșie și pietate, arătându-ne contrastul drastic dintre lumea de azi și cea legendară.

Sunt frumoase amintirile aceste, căci își au poezia lor proprie, resemnată și intimă. Ar fi însă greșit să credem, că autorii sunt cu totul confundăți în admirarea celor ce nu mai sunt. După ce-și dau tributul trecutului, după ce într'un lirism nestăvilit sau răsfățat pe plaiurile legendelor și ne-au dat povestea scăpărătoare de frumuseți a „Trandafirilor Roșii“, ei știu privi cu multă bunătate în fața vieții reale, știu să prindă un zgomot, o mișcare, o clipă de seninătate — cetiți schița „Bullier“! — și toată filosofia lor din „Spovedanii“ se reduce la o apărare caldă a vieții trăită zi cu zi, clipă de clipă.

II. Chendi.

*

Albumul Bunea, editat de Clericii Seminarului Bunei-vestiri, Blaj 1910, 8° mare, 224 pp.

Se împlinește o jumătate de an dela moartea unei figuri mărețe a neamului nostru, și, alături de celelalte semne de jale, clericii istoricului seminar al „Bunei-vestiri“ din Blaj, au ținut să-și achite și ei tributul de recunoștință, cu care datorau fostului lor Rector, marelui bărbat al neamului și al bisericii noastre.

Publicul românesc, care și-a manifestat într'un mod așa de rar durerea cu prilejul funerariilor fericitului Bunea, ar fi așteptat, poate, să apară mai de vreme

acest album, care înfățișează în chipuri și colecții de articole jalea neamului la groapa unuia dintre marii săi fii.

Când va răsfoi însă paginile acestui elegant album, va înțelege câtă muncă s'a concentrat pentru adunarea articolelor risipite în presa noastră de zi și în reviste; câtă osteneală s'a cheltuit pentru câștigarea fotografiilor, cari, în mare parte, sunt cu totul necunoscute publicului românesc. Mai sunt apoi greutățile tehnice, împreunate cu astfel de ediții de lux, greutăți cari întimpină multe piedici într-o tipografie din provincie — dar, spre lauda tipografiei din Blaj, volumul e ne-excepționabil și din acest punct de vedere. E cea mai elegantă lucrare apărută în Blaj.

Coperta artistică în culori, datorită pictorului Flaviu C. Domșa, înfățișează izbucnirea unei furtuni, care rupe în două o cruce de piatră: un simbol de toată frumusețea. Alt tablou, e datorit simpaticului pictor Zeiller, înfățișând scene din cimitir, când sicriul marelui decedat e așezat în fața gropii deschise.

Din numeroasele clișee, cari împodobesc acest album, remarcăm tabloul decedatului în culori, satul natal (Vadul), casa părintească, Bunea student în Brașov, la Propagandă, secretar la Mitropolitul Vancea, elevii Rectorului Bunea, trei prieteni: A. Bârseanu, N. Iorga și Bunea, apărătorii în procesul Memorandului, Câmpul Libertății, fragment din manuscriptele lui, mormântul în starea de azi.

Textul, precedat de Cuvântul clericilor, se imparte în cinci capitole mari, cuprinzând tot ce s'a scris mai de seamă cu prilejul morții: I. Moartea (vestea morții, cel dintâiu glas de durere, întâiele impresii, La catafalc, Date biografice, anunțuri funebre). II. Jalea neamului (ziarele, telegrame, scrisori). III. Funerariile (Inmormântarea, cununile, discursurile funebre). IV. Postum. Un semn de pietate, revistele, testamentul. V. Epilog. (Cuvântul arhierului, încheiere).

Clericii din seminarul Bunei-vestiri și-au achitat tributul de recunoștință, cu care datorau fostului lor Rector, și măreței figuri a neamului nostru.

Albumul se vinde pentru ridicarea unui monument vrednic de amintirea lui Bunea, cu prețul de 6 cor.

Scopul e deja realizat pe jumătate, căci singur dela abonații înscrși până acum se incasează un profit curat de peste două mii coroane, rămânând ca restul cetitorilor să augmenteze acest fond cu o menire așa de frumoasă.

Albumul s'a tipărit într'un număr restrâns de exemplare: 2500.

În numărul viitor vom reproduce și noi câteva clișee mai interesante.

Al. C.

Dr. G. Maior: *O pagină din luptele Românilor cu Sașii — Șercaia 1809—1909*. București 1910. 8°, 143 p.

În această broșură, după o introducere geografică și etnografică asupra comunei Șercaia și a împrejurimii ei, se dă o schiță istorică, începând cu cel dintâiu document, în care se întâlnește numele

acestui sat (la 1372—Scherkenggen) și se insistă mai ales asupra amănuntelor privitoare la lupta, ce au purtat Români din Șercaia împotriva Sașilor, cari nu voiau să le dea locuri de arat și de fâneațe în hotarul comunei După ce Români ($\frac{1}{3}$ din locuitorii Șercaii, iar restul Sași) obținură chiar dela guvern incuviințarea cererii lor, Sașii tot se mai împotrivară un sfert de veac (1784—1809). În timpul acesta o parte dintre Români trece la unire (1807) în speranța, că intervenția episcopului Bob ii va putea ajuta în luptele lor. La 1809 în sfârșit 54 de familii române au fost improprietărite, dându-li-se, în total, 138 jugere, de câte 3 gălete sămănătură și două care bune de fân.

În timpul acestor lupte Români din Șercaia erau expuși multor asupriri și persecuții din partea Sașilor, într'un rând au trebuit să-i apere de atrocitățile săsești 60 de boieri români din satele vecine, cari au stat 6 săptămâni în Șercaia (pag. 62). Interesantă e o plânsoare a Sașilor clăcași din Șercaia împotriva arendașului, tot Sas și el, care însă îi maltrată rău, dându-le palme și smulgându-le părul din cap astfel, încât Sașii sunt nevoiți a se plânge la Împăratul împotriva brutalității arendașului, cerând să le permită a-și rescumpără în bani zilele de clacă (câte 3 pe săptămână, 156 la an). În 1825 li se permite a-și rescumpără o zi, iar celelalte 2 să le facă ca și în trecut.

Cu pământul, ce li s'a dat la 1809, Români nu puteau fi mulțumiți, căci li s'a dat anume tot locuri slabe și sterpe. De aceea au mai înaintat în diferite rânduri jalbe la Monarh. Prin sărguința lor au reușit însă a-și ameliora totuș traiul și a întemeia gospodării bunișoare. Prin o criză economică au trecut după 1848. Căci îndată după abolirea clăcii și a dijmei, Sașii putându-și lucra singuri moșiile și ne mai având trebuință de brațele Românilor, au scos în scurtă vreme toate pământurile zălogite sau închiriate la Români. Și conducătorii Sașilor au îngrijit ca nici un petec de pământ să nu mai treacă dela Sași la Români, suprimând în mod artificial orice concurență. Astfel Români din Șercaia s'au văzut îndemnați a cumpără moșii în hotarele comunelor vecine, dela boierii cari le lăsaseră în părașinare. Prin comasarea din anul 1880, la care și autorul acestei monografii a avut rol activ, Români au câștigat locuri mai bune, pe cari le muncesc cu stăruință. Înainte de comasare — spune autorul — pe masa Românului găsi ai numai pâne de săcară; azi la toți găsești pâne de grâu, astfel încât pe Șercăieni nu-i mai atinge vechiul refren:

„Țara Oltului
Para focului
Pită de săcară
Țară de ocară“.

Autorul termină cu înșirarea unor date statistice, din cari rezultă pentru Sași un spor anual de 0.73%, iar pentru Români de 3% anual. Arată exclusivismul Sașilor, cari se căsătoresc în familie astfel încât aproape toți Sașii din Șercaia sunt înrudiți între sine. Purtând câte 5—6 familii acelaș nume, semnul lor

distinctiv e numai numărul casei și polecra, ce li-o dau Românii cum e de ex. Ceapă, Retează, Cuptorea, Podoroșea și altele, pe cari le întrebunțează și Sașii înșiși. De încheiere autorul mai dă câteva reflexii asupra stării bisericești și școlare, unele sfaturi privitoare la viața economică și un scurt rezumat de „întâmplări diverse“.

L.

*
Dimitrie Negru, *Cum ne naștem? Cum trăim? Cum murim?* (Știință popularizată). Cu o prefață de Dr. V. Babeș. Ed. Minerva, București, 1909. Prețul: 2 lei.

Orientarea noastră în materii de știință e cât se poate de modestă. Adeseori întâlnești oameni culți, cari habar n'au de cele mai elementare chestiuni științifice. Vina, în parte, e și a oamenilor noștri de știință, cari foarte rar vorbesc pe înțelesul tuturor.

Cartea din fruntea acestor rânduri dă într'o formă populară noțiuni generale despre embriologie, anatomie și fiziologie. Autorul stăpânește pe deplin știința sa și are darul să ni-o înfățișeze într'o limbă atrăgătoare. Cităm, ca probă, următorul pasagiu din „Cum viețuim“:

„Omul nu este o singură ființă, ci o clădire măiastră de nenumărate ființe microscopice, celulele. Și acuma, nu ne mai este greu să ne închipuim aceasta, după cele ce am văzut în partea I a acestei cărți. În adevăr, am pornit noi dela celula de obârșie oul, și prin neconținutul ei împărțire în alte celule am ajuns la ființa cu chip de om, gata să trăească singură în afară de sânul mamei.

S'ar putea asemăna foarte bine un om cu o țară. Celulele ar fi locuitorii acestei țări. Când zicem de o țară că e avută, sănătoasă și puternică, înseamnă că locuitorii acelei țări sunt avuți, sănătoși și voinici. Tot așa când zicem că un om e sănătos, harnic și voinic — însemnează că celule care-l clădesc sunt sănătoase, harnice și voinice.

După cum într'o țară locuitorii ei sunt împărțiți în grupe de slujbași, așa că fiecare să contribuie cu munca lui la buna stare a tuturora, tot așa și în om celulele sunt așa așezate, în cât fiecare să îndeplinească o anumită slujbă pentru întreținerea vieții lui. Dar pentru acest scop ele sunt nevoite să se schimbe și să ia o formă mai deosebită, după felul deosebit de slujbă pe care-l au — lucru care se întâmplă întocmai și cu locuitorii unei țări. E deosebire între un muncitor și între un cărturar. Tot așa în țara celulară va fi deosebire între o celulă a osului, de pildă, și una a creierului. Cea dintâi are menirea să sprijine trupul, cea de-a doua să-l diriguie.

Într'o țară e nevoie de hrană pentru locuitori. De aceea o parte din acești locuitori se însărcinează cu agonisirea hranei, spre ex.: agricultorii, brutarii, mă-

celarii, etc. Într'o țară mai trebuie curățenie, aer curat — altfel locuitorii s'ar îmbolnăvi; mai trebuiesc mijloace de a lupta împotriva frigului ori căldurii prea mari; trebuie o armată de apărare în potruiva dușmanilor; mai trebuiește, în sfârșit, un guvern, o cârmă, care să o diriguie.

Ei, bine, și în statul nostru celular sunt aceleași nevoi. Căci când se îngrămădesc atâtea celule la un loc — s'au numărat într'un om până la 30 de mii de bilioane de celule — cum s'ar mai putea nutri ele? Cele cari sunt la suprafața corpului să zicem că ar mai găsi ceva hrană, dar ce s'ar face cele din adâncimea trupului? De aceea trebuie și aci, ca și în țara de mai sus, să se însărcineze o parte din celulele numai cu procurarea hranei, pentru tot corpul: acestea sunt celulele aparatului digestiv.

Dar nu e de ajuns ca hrana să fie procurată și preparată de celulele digestiunii, mai trebuie, cineva care s'o poarte și s'o împărțească la toate celulele din toate unghiurile corpului, această slujbă o face sângele. Sângele, în mare parte nu e altceva decât hrana preparată de bucătarii corpului, celulele digestive, și trimisă la toate celulele. Dar tot sângele e acela care adună necurățeniile dela fiecare celulă în parte și le duce la rinichi unde le leapădă sub formă de urină. Iată dar că avem un serviciu de curățenie publică: sângele și rinichiul.

Dar aerul cum pătrunde la celule? — Tot sângele este acela care are și această îndelnicire. Prin niște celule ale lui numite globule roșii el prinde în plămâni din aer ceea ce trebuie respirației celulei, adică oxigenul, îl lipesc de corpul lor, și așa încărcate se duc de-l împart la fiecare celulă. Acest oxigen, printre alte multe servicii, face să ardă în fiecare celulă firi-celele de grăsime și produce astfel căldura trebuitoare celulei.

Dar un așa mare popor de celule trebuie ferit de dușmani, care sunt și ei tot celule: microbii producători de boale. Cine apără corpul împotriva lor? — Tot o parte dintr'insele și anume celulele albe ale sângelui. Aceste celule sunt întocmai ca amibele, se mișcă ca și ele, și când dau de un microb, îl înșfacă și-l mănâncă cum am spus că fac și amibele. Prin urmare celulele albe ale sângelui sunt soldații corpului. Mai trebuie o cârmuire, un guvern, căci ce s'ar face un popor așa de numeros dacă ar fi lăsat de capul lui? Guvernul îl formează celulele nervoase.

Așa dar iată cât de mult se asemăna un popor de oameni, cu un popor de celule!

Recomandăm cu insistență această minunată carte, care se citește ca un roman instructiv. Cei ce vor ceti-o odată suntem siguri că o vor mai răsfoi-o adeseori cu plăcere.

T.

Cronică.

Ioan Slavici. Etnograful Lippert ne spune, înșirând o mulțime de exemple, cum popoarele primitive îșiucid bolnavii și bătrânii, când aceștia le sunt spre greutate în lupta lor pentru existență. Acest act, dictat de cel mai sălbatic egoism, s'a păstrat în formă de obicei, chiar și la popoarele ajunse pe o treaptă culturală mai dezvoltată. La unele popoare obiceiul uciderii bătrânilor e împreunat cu anumite ceremonii.

Desigur că acest obicei primitiv nu-l mai întâlnim la popoarele culte. Dar urmele lui n'au dispărut cu totul, mai ales în sânul popoarelor cu o cultură socială mai învâpăată. Obiceiul ni se infățișează însă sub altă formă. Uciderea corporală s'a înlocuit cu uciderea morală. În societatea cultă e o veșnică luptă între tinerii plini de viață și între bătrânii cumiși și potoliți de vârstă. Lupta aceasta e minunat zugrăvită de scriitorul rus Turghenieff în romanul „Părinți și Fii”. Bătrânii de câteori stau în calea tinerilor, nu sunt cruțați de aceștia. Cei mai mulți sunt uciși moralicește fără cruțare, uneori cu o anumită ceremonie artistică. După cum e și bătrânul. Această soartă o au însă numai bătrânii, cari vreau sau sunt siliți să iee parte la lupta vieții, deși nu-i mai ajută puterile. Sunt însă și alți bătrâni cu cari tinerii se împacă mai ușor. Ceice își păstrează până la sfârșitul vieții vigoarea sufletească și puterea de muncă, ținând pas cu tinerii în lupta și evoluția vieții, se bucură chiar de venerațiune și de osanale. Alții, cari au posibilitatea și înțelepciunea de a se retrage din vâlmășagul vieții îndată ce simt că nu mai pot ține pas cu ea, sunt lăsați în pace și uitați. Doar la moarte de-și mai aduce aminte lumea de ei.

D-l Ioan Slavici, durere, nu face parte dintre acești din urmă. D-sa a avut soartea celor dintâiu. În zilele aceste a fost îngropat moralicește cu toată pompa ce i se cuvenia și cu toată cruzimea dictată de starea noastră culturală.

Cauza acestei inermăntări de jale a fost schimbarea d-sale la față în chestiunea națională. Groapa și-a săpat-o singur la sfârșitul anului trecut, când într'o bibliotecă de popularizare scria următoarele învățături:

„Simțământul național slăbește, dacă membri națiunii se risipesc, încât nu mai pot să trăiască și să lucreze împreună, dacă ei să leapădă de tradițiuni, de credințe ori de obiceiuri, — dar nu se pierde decât prin înstrăinare culturală.

„Cece odată înstrăinat, oricât de covârșitoare i-ar fi superioritatea individuală ori cea personală, stă izolat, nu înțelege „cugetele și simțirile” oamenilor, în mijlocul cărora își petrece viața, nu e înțeles de aceștia, nu e în stare să ia parte la lucrarea națională, nu poate să aibă cuvenita înrăurire culturală, și e vecinic ne-

mulțumit cu sine și cu lumea, om osândit la un fel de sihăstrie“¹⁾.

Aceste adevăruri mari le scria d-l Slavici înainte cu câteva luni, fără să știe că, prin ele, în curând, se va osândi singur nu la o „sihăstrie” ci la o moarte morală. N'a știut desigur că aceste învățături ale neștrămutatei credințe naționale, și povăduite de d-sa, îl vor prohodî, în scurtă vreme, ca pe-un călcător de lege, ca pe-un procler care a luat în deșert numele neamului său.

Inimile tinerilor și ale tuturor Românilor, cari țin la credințele lor, nu sângerau de o jale și de o durere așa de mare, dacă în loc de vestea înstrăinării ar fi primit vestea morții lui. Ar fi murit în mijlocul luptei, făcându-și cinstit datoria până la sfârșit și ar fi rămas în amintirea urmașilor ca o figură de erou. Căci oamenii cu sufletele mari, cari cu o credință, de apostol trimis din cer, și-au luminat o viață întreagă neamul și l-au îndreptat pe cărări drepte ale culturii și ale fericirii — nu mor niciodată. Mormântul lor rămâne întotdeauna un loc sfânt, pe care urmașii îl stropesc cu lacrimi, îl împodobesc cu flori și-l împrejmuc cu admirație. Moartea astorfel de oameni înseamnă învierea sufletului lor în conștiința neamului pentru care au urcat Golgota vieții. Nu simțim, de pildă, cu toții că sufletul mare al neuitatului Dr. Augustin Bunea abi acum începe să trăiască în conștiința noastră a tuturor?!

Cei, cari i-au cântat d-lui Slavici troparele de îngropare au simțit cum li se clătina în suflet credința în apostolii noștri naționali. În sufletul lor s'a înfiripat indoeala că poate și alții se vor schimba încurând la față ca d-l Slavici. Această slăbire a credinței în caracterele sfetnicilor trebilor obștești înseamnă începutul unei demoralizări, înseamnă distrugerea idealurilor mari ale unui popor. Își dă seama d-l Slavici de crima ce-a săvârșit-o?!

Într'adevăr e mare artă pentru un om care a avut un rol conducător în viața publică să știe când să se retragă, să știe să-și păstreze curată aureola de admirație și de stimă cu cari l-au împrejmuit sentimentele mulțimii. D-l Slavici dovedește că nu posedă această mare artă. Dovedește că pentru pâinea cea de toate zilele — după cum ne spune singur — e 'n stare să-și jertfească conștiința, trecutul și cinstea bătrâneții. Ne pare nespun de rău că nu mai putem avea față de d-sa decât un adânc și dureros sentiment de compătimire. Noi nu-l îngropăm, după obiceiul popoarelor primitive, până e în viață, ci-l rugăm, dacă se mai poate, să-și îspășească greșala prin tăcere...

Va mai avea d-l Slavici tăriă morală de a ne ascultă rugămintea?! (T.)

88

¹⁾ I. Slavici, *Educațiunea morală*, „Biblioteca Minerva”, Nr. 57. București. 1909. pag. 87.

Moartea lui Antemireanu. Un tovarăș bun și de talent, care a contribuit și el câțiva ani în șir la dezvoltarea literaturii contemporane, Alecsandru Antemireanu, a murit de curând la București, în vârsta de abia 34 de ani. Cu multă însuflețire pentru literatură și cu mult simț pentru căile ei bune, pe cari trebuie să înainteze, Antemireanu a scris o serie de critici și de articole în revista „Floare-Albastră” din 1898—1899 și mai pe urmă în ziarul „Epoca”. În aceste studii el se relevă ca un entusiast luptător pentru artă și frumos, ca un tânăr idealist, care propagă cu multă convingere idei înălțătoare. În o formă stilistică aleasă și caldă el a pledat adeseori pentru adorarea trecutului, pentru menținerea romantismului și a dat totdeauna preferință tonului național în artă. Cele două articole ale lui despre poezia lui St. O. Iosif și a lui O. Goga, cuprinse în volumul de critici „Junimea și roadele ei”, sunt o probă despre înțelegerea ce a manifestat față de curentele de astăzi. Principiile lui de artă națională și le-a concentrat într’un studiu mai mare, sub titlul „Caracterul național în literatură”. Ideile lui largi și umanitare le-a expus în o altă serie de articole în potriva curentelor materialiste și a naturalismului exagerat. Și toate acestea la un loc au știut să atragă asupra-i atenția și l-au făcut destul de celit și de popular în cercurile literare... Dar a venit un timp când Al. Antemireanu a renunțat la îndeletnicirea sa pricepută. Poezii, impresii în proză și critici nu mai aveau pentru dânsul farmecul de odinioară. Cam dela 1905 numele lui Antemireanu nu-l mai găsim sub nici o pagină literară. Acum, la moartea lui abia, aflăm că ziaristica politică l-a ocupat tot timpul acesta. El a murit ca modest secretar de redacție al unui ziar politic de partid din București... Dacă sfatul nostru n’ar fi prea banal și dacă nu l-ar fi dat și alții, am spune și noi, că datoria față de această interesantă și merituoasă personalitate din tânăra noastră generație ar fi, să se adune într’un volum tot ce este mai de seamă din opera risipită a regretatului critic.

88

Bursierii „Societății pentru fond de teatru român”. „Societatea pentru fond de teatru român” a făcut un bun serviciu cauzei culturale, când înainte de cu doi ani a hotărît să crească oameni pricepuți în materie de artă, cărora, pe urmă, să li se încredințeze conducerea mișcării artistice (muzicale și teatrale) dela noi, — o cauză lăsată până acum aproape cu desăvârșire în nădejdea diletanților, cari în cele mai multe cazuri au arătat bunăvoință și inimă, dar prea puțină cunoștință și aptitudine.

Prima încercare în direcțiunea aceasta s’a făcut cu d-nii Ionel Crișan și Ștefan Mărcuș. Încercarea a fost norocoasă.

Pe tinerii artiști, — apreciați în turneul lor, pretutindeni — fiind și oaspeții noștri mai multe zile, am avut plăcerea să-i cunoaștem mai de aproape, — și din vederile lor exprimate la diferite ocazii, pe urmă din prestațiunile excelente dela concertul din 17 Iulie a. c. ne-am convins, că misiunea grea ce li s’a încredințat, o vor ști împlini cu pricepere.

Pornind din principiul: să înveți dela străini aceea ce-ți trebuie pentru cultivarea avutului tău național, ei sunt conduși de un singur scop: să-și pună tot talentul și cunoștințele câștigate în străinătate, în serviciul culturii și al artei românești.

Și e frumoasă străduința aceasta. Celce se pierde în admirarea operelor de artă străină, fără să știe trage folos practic din ele, atunci, când se cere să le întrebuințeze la cultivarea pornirilor de natură artistică-ideală ale poporului său, nu poate fi numit artist, ci un simplu imitator, fără deosebită însemnătate în progresul național!

Vederile artiștilor noștri s’au intrupat și în alcătuirea programului concertului. El a fost compus mai ales din puncte românești, pe urmă din piese clasice, de ale celor mai mari măestri ai cântecului.

D-l I. Crișan, cu vocea-i de bariton mlădioasă, lină și foarte egalată, cântă o mulțime de melodii alese, culminând în cântecul popular: „Hop, furcă, furcă” de G. Dima, în care i s’a dat ocazie să-și scoată în relief nu numai vocea, ci și mimica caracteristică, corespunzătoare textului hazliu. Iar d-l S. Mărcuș, tenor dramatic de o vervă și o putere surprinzătoare, trezește entuziasm treptat în piesele executate, luând la sfârșit, în romanța lui Radames din Aida, cu multă ușurință un „b” înalt.

Alătura de d-nii Crișan și Mărcuș, s’a distins d-ra Anicuța Voileanu, susținând acompaniamentele la pian cu rară măiestrie. A cântat și un punct solo: „Olteanca” lui I. Mureșanu, o piesă totdeauna dragă noastră și românește bine simțită, cum puține avem în genul acesta.

Înainte de a se începe concertul, d-l A. P. Bănuțiu, directorul artistic al societății pentru fond de teatru, a ținut o conferință interesantă despre diferite probleme teatrale. D-sa își dă seama de căile pe cari trebuie să înainteze mișcarea noastră teatrală și știe prea bine și greutățile ce sunt de învins. D-l Bănuțiu de când e directorul artistic al societății pentru fond de teatru român a dovedit multă stăruință la reorganizarea acestei societăți. Iar prin turneele artistice ce le aranjează contribuie și la educația artistică a publicului nostru.

După concert s’a intrunit lumea la o „convenire socială”, care, în bună dispoziție, a durat până dimineața.

Am auzit discutându-se iarăș tema: de ce piesele străine din program au plăcut și de astădată mai mult ca cele românești?

Să fie compozițiile de vină?

Nu se poate admite. Cel puțin unele sunt sigur foarte frumoase și apreciate chiar de străini.

Cauza e poate alta.

Publicul nostru, cu deosebire cel dela orașe, n’a ajuns nici până în ziua de azi să pătrundă cu adevărat tainele melodiei românești.

Și de ce?

Fiindcă i s’a dat prea puțină ocazie să asculte muzică românească bine interpretată.

A redă un motiv popular fidel, în toată simplitate-

tatea și naivitatea lui, dar totodată artistic, lipsit de nota rustică, nu e un lucru ușor; e chiar o mare măiestrie.

Și măiestria aceasta dela cine s'o înveți?

Între cei cari se ocupă la noi mai din adinsul de muzică, abia cunosc două-trei persoane, cari știu bine interpretă românește, — un fenomen ciudat, care nu-l găsești la alte neamuri. De pildă în societatea ungurească — cu părere de rău fac aceasta comparație — aproape fiecare pianist sau violinist mai de seamă știe cântă muzica sa națională cât se poate de desăvârșit.

Nouă ne lipsește simțul, duhul românesc, care nu se poate fixa în note și care deocamdată numai pe o cale se poate însuși: Să ascultăm flăcăii și fetele când doinesc iarna prin șezători, vara la seceriș ori la săpat de cucuruz, să ascultăm lăutarul primitiv dela sate cum își învârtește el arcușul când zice de joc. Iar cine va ajunge prin munții românești, să nu piardă ocaziunea de a urmări sunetele mlădioase ale fluerului ciobănesc. Din el va prinde felul, va învăța, cum să cântă românește la înfeles. (Tib. B.)

⊗

O polemie istorică. La 1907 a apărut în București cartea d-lui Radu Rosetti, intitulată: „Pământul, sătenii și stăpânii în Moldova“, în care autorul cercă să înfățișeze originea și evoluția proprietății mari și mici, cum și raportul dintre săteni și boierii români din cele mai vechi timpuri și până la 1834, rămânând ca într'un al II-lea volum se arate dezvoltarea acestor chestiuni în secolul al XIX-lea. Rezultatul, la care a ajuns d-l Rosetti, pe baza cercetărilor sale îndelungate, e că în timpurile cele mai vechi n'a existat în Moldova „proprietatea mare“, ci pământul, considerat ca bun obștesc, ca o „avere a neamului“ eră împărțit între săteni. Sătenii aveau drept de posesiune individuală asupra casei și grădinei din vatra satului, cum și asupra unei sfuri de pământ (jireabii) din hotarul satului. Satele erau cărmuite de cneji, cu drepturi ereditare, sau de juzi și vătamani, cu drepturi vremelnice. Cu timpul, după întemeierea domniei, acești cneji și județi se transformă în stăpâni, prinzând temeiul credința, că „dreptul județului asupra hotarului este mai vechiu și mai mare decât al săteanului“. Puterea clasei stăpânitoare sporește cu timpul. Câteva familii un număr de neamuri strâng averi teritoriale mari, reducând „prin abuz și meșteșug“ drepturile sătenilor asupra pământului. Astfel prin uzurpări succesive săvârșite de stăpâni asupra drepturilor țărănimii se formează marea proprietate boierească. „Obștiile răzășești sunt distruse în chip aproape sistematic, din ocinele lor boierii alcătuiesc latifundii de mii de fâlci“ (pg. 450).

Nemulțămît de această soluție dată dezvoltării chestiunii agrare în trecut, d. Gh. Panu formulează în lucrarea sa: „Cercetări asupra stării țăranilor în veacurile trecute“ (București 1910) o teorie diametral contrară celei susținute de d-l Rosetti. După d-l

Panu istoricește nu se poate dovedi existența unei mici proprietăți dintru început, din a cărei distrugere să se fi format cu timpul marca proprietate. D-sa susține, că procesul de formațiune și diferențiere ale acestor două este tocmai invers: istoricește se poate constata la început numai proprietatea mare, cea boierească. În această mare proprietate, fracționată și împărțită în cursul veacurilor, trebuie căutată și originea proprietății mici. Istoricăște nu se poate dovedi, că țăranii ar fi fost proprietari. Căci dacă ar fi fost, proprietatea mare nu s'ar fi putut forma decât prin o deposedare în masă a micilor proprietari. Nu există însă nici o urmă istorică despre așa ceva.

În legătură cu această chestiune capitală, d-l Panu atacă rezultatele cercetărilor d-lui Rosetti, învinuindu-l de lipsă de seriozitate și discernământ critic. Răspunzând d-l Rosetti (în „Vieța Românească“ 1910 pg. 56-74 „Răspuns la o agresiune“) arată lipsa de pregătire a d-lui Panu, care în replica sa, intitulată: „O încercare de mistificare istorică“ (București 1910) analizează în amănunte toate afirmațiunile d-lui Rosetti, a cărui lucrare o califică drept o „fantastică înjghebare istorică“, deși într'alt loc (vol. I. p. 632) pare a o fi primit ca „o ipoteză foarte admisibilă“.

Această polemie istorică are și o însemnată latură politică, întrucât fiecare din aceste teorii ar putea să aibă o influență deosebită asupra soluției de dat chestiunii agrare. Polemia care se va continua de sigur, promite a deveni interesantă și instructivă. Ea a început să preocupe și ziarele de partid din România.

⊗

Școala de fete din Arad. O necesitate capitală, pentru păstrarea și dezvoltarea noastră, după firea ce ne-a dat-o Dumnezeu și ne-au păstrat-o veacurile, este creșterea femeii.

Cu atât mai mult la noi decât la alte popoare cu organizație socială, vatra familiară este chemată să contrabalanseze străinismul, care ne paște în școală, în vieța publică, îndeprinderile și mentalitatea noastră, în genere.

Cerințele vremii noi impun mijloace noi; mijloace pe cari noi trebuie să le aplicăm în scopul salvării fondului tradițional: cultură română-creștină.

Îngrădirea legilor, uneori condițiile speciale sunt primejdioase pentru crearea de noi instituții culturale la noi.

Toți am primit cu elevare sufletească darul mecenatului basarabean, tip de-o arhaică glorie și mărire, cîtor de așezăminte de cultură: Vasile Stroescu.

Idealul „Reuniunii femeilor române din Arad“ a reinviat, ca paserea Phoenix...

Dar în spasmele succesului nu odată se fac greșeli! „Reuniunea femeilor române din Arad“ a hotărît că școala de fete cu internat trebuie să fie deschisă cu începerea anului școlar 1911—12, iar în vederea aceluși scop să se procedeze imediat la clădirea palatului.

Admit, că e bine ce ce poți face astăzi să nu lași pe mâne; admit că e bine să se sporească centrele

noastre de cultură; dar socotesc că e absolut logic să se facă întâi școala și pe urmă clădirea: întâi fondul, apoi forma.

Cred că un astfel de procedeu e cu atât mai mai bun, cu cât alocarea banilor, suficienți pentru organizarea școlii, în niște ziduri, cari va constitui un capital de mână moartă; apoi punerea în perspectivă a reflectării școlii la puterile didactice dela seminar, e o consecință a lipsei mijloacelor pentru angajarea puterilor didactice speciale; ori e o ușă deschisă pentru Consistorul diecezan, care a luat asupra sa acum 25 de ani „Școala Reuniunii” și o ține în modeste condiții¹⁾, ca școală diecezană.

După aceste premise, să vedem atitudinea celor două părți „contractante”: Reuniunea și Consistorul.

Amândouă dispune de mijloace materiale, dar nici una nu ne face impresia de a se preocupă cu competență de scopul național-moral-religios, — aici e dar litigiul.

„Tribuna” scrie, cu datul de 14 Iulie a. c., următoarele:

Femeile susțin ca în 1911—12 școala brebuie să fie deschisă.

P. S. Sa Ioan I. Papp e de altă părere.

„Proiectul de acord între Reuniune și Consistor a fost prezentat Prea Sfinției Sale Domnului Episcop prin d-l Dr. N. Oncu, ca delegatul Reuniunii. Din partea sa P. S. Sa a alcătuit un nou proiect de acord, pe care delegatul (Dr. N. Oncu) l-a primit ca fiind acceptabil pentru Reuniune. Părea că învoiala se va face și toate vor găsi o soluțiune netedă. Mai târziu, însă, Consistorul diecezan din Arad a ținut o ședință plenară în care afacerea s'a luat în desbatere. „Aici nu s'a putut lua o hotărâre definitivă, ci o comisiune a fost însărcinată cu studiarea chestiunii și cu facerea unui proiect care se va prezenta în ședința viitoare“.

Proiectul reuniunii și proiectul P. S. Sale; părerea invoelii și întârzierea cu o nouă comisie și nou proiect... nu face impresia că rezolvarea afacerii administrative, într'o cauză școlară se amână ad *Calendas graecas*?

Mai bine ar fi dacă soluția s'ar căută înafară de cele două corporațiuni. Mai este un alt factor, sub al cărui scut ar încăpea „Școala Reuniunii femeilor din Arad”, și acela e: „Asociațiunea Națională aradană”, care, cu statute aprobate în 1863, are o latitudine pentru promovarea culturii și intereselor poporului românesc.

În acea instituție sunt grupați fruntașii societății românești din părțile ungurene membri, și ai Consistorului și ai Reuniunii, cari în Asociațiune nu sunt legați nici împiedecați de vreo autoritate în promovarea intereselor reale ale școlii.

Cu comisiuni peste comisiuni unde avem să ajungem? Nici când la lucru bun, ci la nesfârșite controale și supracontroale migăloase.

¹⁾ Profesoarele au fost bursiere, sunt cvalificate, dar fără salariu legal și drept la pensie.

Să știe, oare ce ar zice Vasile Stroescu, omul faptelor? (S. Secula).

88

Moda la București. Poetul și autorul dramatic francez Zamacois publică, într'un ziar, un foarte frumos articol asupra modei de astăzi a femeilor. Ridiculizând rochia-fus, cum numește, cu drept, noua fustă, strânsă jos printr'un cerc, ce se poartă acuma, zice că face aceasta pentruca mai târziu, peste vreo cincizeci de ani, când cineva ar vorbi despre evoluția gustului în modă, să n'aibă dreptul să creadă că generația de azi a fost o generație alcătuită din oameni nebuni, de legat.

E bine că s'a găsit un scriitor de talent, care să lase pe hârtie impresiile lui asupra îmbrăcăminteii femeiei din clasa de sus a zilelor noastre.

În perândarea veacurilor fiecare epocă și-a avut moda ei. Pe tăcutele canale ale Veneției, ca și în grădinile paradisiace ale Versail-ului atâtea femei și-au purtat rochiile, încântând atâtea priviri.

Câtă deosebire însă dela rochia grea de catifea a Porției, la fusta de mătase, scurtă, înfășurată strâns pe trup, a frumoasei Tarnovska, această eroină modernă demnă de pana unui Shakespeare!

Ce trecere, dela piepții involți, dela trena șerpuitoare a d-nei de Pompadour, ale căreia tocure înalte au înfiorat de atâtea ori nisipul aleelor umbroase dimprejurul Trianon-ului, la tuala e t-a-fus a unei simple d-ne Steinhal, curtizană modernă, care-și plimbă dragostele trezind, în parcul bătrân, ecoul vechilor și glorioaselor amoruri!

Căci dacă în iubire femeile de pe atuncea erau poate tot atât de statornice ca și cea mai mare parte a femeilor de azi, în îmbrăcăminte erau cu mult mai stăruitoare. O modă își trăia traiul, și trecerile dela un fel al ei la un altul însemnă o epocă.

Moda de astăzi e în lumea materială cece efemera e în cea însuflețită. Moda se naște și moare în aceeași săptămână, iar aceea ce se numește sezon e o înlănțuire de sezoane supuse celui dintâiu, deosebindu-se între ele prin adăugirea unei panglici sau prin scoaterea unui volan.

Și fiindcă Bucureștiul nostru e un Paris în miniatură — avem de toate în miniatură — iată o priveliște bucureșteană, (așa dar și pariziană) la orele 6 seara, — vremea obișnuită de plimbare a lumii alese.

În fundul bulevardului, deasupra Cotrocenilor, soarele se scoboară într'un apus fermecător, care îmbracă Bucureștiul într'o lumină dulce, rumenă, de vis.

Feriți-vă! E o întrecere nebunească între bicicletele ale cărora roți se alungă una pe alta, între automobilele cari zumzue ca niște bondari uriași, și caii de foc ai muscalilor.

Mai bine priviți pe trotuare. Iată-le, — vestitoarele grațiilor și-ale modei.

Subțiri, ca niște fuse, pășind mărunț, împiedecate de cercul strâmt de jos al fustei, acoperite de pălării cu borurile nemăsurate, cu umbrelele deschise sus, deasupra capului, par niște ciuperci suprapuse. Doamnel prin ce minune de echilibristică pot păși ființele

acestea, cu mijlocul strâns într'o mașină infernală, cu picioarele cercuite, călcând pe niște tocuri înalte, în vreme ce sus pe cap, trebuie să-și ție pălăria uriașă, și, mai sus, umbrela mai mică decât pălăria!

E o minune de acrobatică în care, noi bărbații, n'am putea isbuti; trebuie să fim sinceri și să o recunoaștem.

Pălăriile acestea sunt pentru femeile moderne ceea ce a fost, din vremuri străvechi până astăzi, vâlul la musulmane. De subt marginile lor largi nu poți zări fața celor ce le poartă. Bărbatul merge lângă soția lui ca lângă o necunoscută.

Și dacă vor fi dintre aceia pe cari să-i bucure acest lucru, se vor găsi și de aceia cărora să le pară rău.

Culmea e la teatrele de vară. Din dosul acestor panere cu flori nici nu poți bănui măcar ce se petrece pe scenă. Mai mulțumitoare trebuie să fie priveliștea pe care artistul o are în față: un întreg lan de... floarea-soarelui, cum trebuie să se deslușească chipul femeilor în cadrul pălăriilor.

În legătură cu aceasta îmi amintesc de o caricatură: E într'un teatru, în stal; în față o doamnă cu o pălărie strașnică; în spatele ei un domn. Se jucă, în seara aceea, întâiu o dramă apoi o comedie. Caricatura arată dintru întâiu drama: doamna, mișcată, plânge cu nasul în batistă. Cum stă cu capul plecat, marginea dela spatele pălăriei se ridică. Domnul din dosul ei, plictisit, nu poate zări nimic; își blestemă ceasul când și-a pus în gând să vie la teatru. A doua schiță e în antract. Domnul, radios, își face în sine următoarea judecată: „dacă la dramă doamna a plâns, cu nasul în batistă, cât se va jucă comedia o să stea ca oamenii, deci pălăria păstrându-și locul ei firesc, o să pot privi“. Așa ar fi fost, dar — schița a treia, — comedia e nespuse de hazlie. Doamna se prăpădește, râde... cu capul pe spate; e rândul marginii din față a pălăriei să se ridice în sus. Logica domnului din dos e spulberată; pe chipul sârmanului se cetește cea mai cumplită desnădejde!...

Propun o ligă, o societate a femeilor de bun simț pentru micșurarea pălăriilor... cel puțin ale acelorora cu care vin la teatre; un fel de S. P. S.: Societatea pentru protecția spectatorilor.

Și când te gândești că aproape jumătate din industria lumii e robită acestei mode sprințare, că mii și mii de mașini își învârtesc roțile pentru fabricarea atâtor nimicuri, că milioane de ochi se sting deasupra dantelărilor rare, dantele cari mai înainte să coste parale costă vieața atâtor lucrătoare nefericite, te întrebă dacă această goană ne bună după lux, dacă această rafinare modernă, dacă acest progres, această perfecționare a lucrului de nimic, nu e cea mai grozavă nebulie a civilizației noastre. (Em. G.)

✻

„Lupta“. Ziarul „Lupta“ a murit și totuși trăește. Partidul național, care credea că-l stăpânește a decretat sistarea lui, dar d-l Dimitrie Birăuțiu îl tipărește înainte, dovedind că puterea d-sale e mai mare ca a partidului. Vorba ceea: Vodă vrea, da Hâncu ba. Și nu e nici o deosebire între „Lupta“ ce o primim acum,

când e a d-lui Birăuțiu, și între „Lupta“ de mai înainte, când eră a partidului național. E tot așa de bună și tot așa de slabă. Care să fie cauza? Nu poate fi decât una: acest ziar n'a avut nici odată un stăpân adevărat, care să se intereseze de el cu tragere de inimă și cu pricepere. Întotdeauna a fost redactat la întâmplare. Prin redacția lui s'au perândat fel și fel de oameni, cu aptitudini și moravuri variate, învârtind politica națională după cum li tăia capul, uneori mai bine, alteori slab de tot. Ce afirmă astăzi desminteă mâne. Asta e o notă caracteristică a întregii prese dela noi. N'a fost în fruntea acestei gazete un om statornic, care să aibă anumite principii și să dea o directivă. N'a fost îngrijită nici de partidul național, a cărei proprietate eră. Și e păcat. Partidul avea datoria morală de a da publicului un ziar vrednic de numele lui. Dacă nu a făcut acest lucru elementar, vina e a lui. Și nu e o vină, care i se poate iertă ușor, după cum nu i se pot iertă nici alte neglijențe și mai mari. Ce încredere mai poate avea publicul în noul ziar pe care-l făgăduiește, când cel vechiu dovedește neputința și nepriceperea deputaților în ale gazetăriei?! Mai ales acum, după dezastrul dela ultimele alegeri, cine se mai gândește serios la posibilitatea de a înființa un ziar al partidului? Accentuăm așa de răspicat aceste păcate, fiindcă nimeni nu e silit să se facă deputat și să reprezinte aspirațiile poporului nostru. Cel ce ia, însă, asupra lui această sarcină grea, trebuie să-și dea mai întâiu seamă dacă e în stare să-și implinească datoria. Nouă nu ne e permis luxul de a iertă ambițiile celebrităților locale, de a toleră în fruntea trebilor obștești oameni poate foarte cum se cade, dar cari nu reprezintă nici un capital intelectual. Avem destui oameni, cari dacă ar fi chemați să-și facă datoria, și-ar face-o cu adevărată dragoste și cu pricepere. Ar fi timpul, dacă e să se inaugureze o politică serioasă, ca cei neajutorați să se retragă și să se mulțumească cu aureola din trecut, cedând locul altora mai destoinici. Dacă partidul vrea să facă un nou ziar, să-l încredințeze oamenilor cari știu și pot face gazetărie. Să reorganizeze presa națională, care astăzi trăește o vieața patriarhală. Și câte nu mai sunt de făcut! Toate se pot face, însă, numai cu mari jertfe morale și materiale. Cei ce vreau să lupte pentru idealuri, cetească jertfele ce le-au făcut Rușii și pe cari d-l Zamfir Arbure le descrie tocmai acum în coloanele revistei noastre. Să le cetească și să-și întrebe conștiința, dacă sunt în stare să jertfească tot pentru un ideal. Dacă da, să plece la luptă. Dimpotrivă să stee la vatra căminului lor și să nu mai amăgească lumea cu vorbe.

„Lupta“ își va mai trăgână agonia spre a scoate și mai bine în relief neputința partidului național. Poate va ajunge chiar să-l injure. Asta ar fi răsplata cea mai meritată că a înființat-o fără să fie în stare a se îngriji de ea. — Autorii morali ai scandalului iscat în jurul „Luptei“ sunt însă deputații și nu alții. De aceea îi întrebăm: de ce au lăsat ziarul pe mâna Birăuților? De ce nu s'au ținut de angajamentul pe care și l-au

luat la înființarea lui? De ce au abuzat de încrederea publicului?

✕

Fondul ziaristilor români din Ungaria. Anul trecut s'a înființat un sindicat al presei române din Ungaria, fără să fi reușit a se organiza definitiv. Sindicatul a rămas până astăzi mai mult o idee frumoasă, decât o realitate. — În zilele acestea d-l Dr. Ioan Mișu a creat un fond al ziaristilor români din Ungaria, dăruind suma de 25.000 cor. care, desigur, va înlesni și organizarea doriului sindicat al presei române. Mai ales dacă acțiunea politică a d-lui Mișu — pornită deodată cu înființarea acestui fond! — va duce la izbândă, sperăm să avem un sindicat cu statute recunoscute de guvern. — Importanța culturală a donațiunii d-lui Mișu e de prisos să o mai accentuăm. Acest fond desigur va îndemna pe mulți să îmbrățișeze cariera grea de ziarist și să dea un nou avânt presei românești din Ungaria. Donatorul s'a îngrijit ca de ajutoarele fondului să se bucure toți ziaristii „fără privire la direcțiunea lor de politică”. Așa că avem în perspectivă o nouă fază a presei românești, care până acum — vorbim de cea serioasă — urmă o singură direcțiune politică...

Poate vom mai reveni asupra acestei dispoziții a d-lui Mișu, peste care au trecut așa de ușor ceilalți confrați.

✕

Un articol al d-lui Vlahuță. În ziarul „Universul” din București, unde d-l Vlahuță își publică de o vreme incoace reflexiile sale diverse asupra stărilor sociale și literare, a apărut un articol, care ne-a atras atenția în mod deosebit. Titlul articolului este „Nu știu” și subiectul tratează unul din caracteristicile moravuri literare de astăzi, anume felul de parvenire a unei îmbulzitoare mediocrități. D-l Vlahuță își formează reflexiile pretextând un sfat și un răspuns dat unui poet decadent:

„Credința mea este, că un scriitor de seamă n'ai să fii niciodată”, — scrie d-l Vlahuță. „Dar poate că aceasta te-ar și încurcă în vieță. D-ta vrei să pari, să atragi privirile, să-ți faci din lucruri de nimic o glorie rentabilă. Să fii sărbătorit prin saloane, să-ți spună prietenii „măestre”, să ai bene-merenti și un loc la Academie. Să-ți agonisești, în sfârșit, fără multă bătaie de cap, toată provizia de onoruri și de succese necesare pentru consumația zilnică a vanității D-tale... O, pentru aceasta ai destul talent. Singurul sfat, pe care ți l-aș putea da, ar fi: să scrii în versuri. Vorbele goale fac mult mai mult efect în versuri. Și acolo, cu cât le vei arunca mai îmbolmojit și mai halandala, cu atât ai să pari mai profund. De pe o bucată de proză se ridică negura ușor, versurile însă rămân, ca piscurile munților, multă vreme învăluite în ceață, spre marea admirație și beatitudine a sufletelor de elită, însetate de mister... Și nu uită un lucru: caută-ți subiectele cât mai departe de noi, de vieță noastră. Poate că ar fi mai bine chiar să te deprinzi în cele din urmă să scrii fără subiect. E și mai modern și-ți dă și mai multă libertate de mișcare“!!!

În frământările literare de astăzi satirica apostrofă a maestrului Vlahuță e bine venită.

✕

Muzeul național de antichități din București ajuns de curând sub direcția d-lui Gheorghe Murnu, cunoscutul traducător al lui Homer, e pe cale a se reorganiza complet și a fi pus în condiții mai bune de funcționare. Noul director a reușit să facă o nouă și mai sistematică orânduire a obiectelor din Muzeu și a pornit să desfășure o muncă încordată pentru întocmirea unui catalog definitiv, care să serve drept călăuză vizitatorilor și celor ce ar voi să facă studii în salele acestei instituțiuni. Deocamdată d-l Murnu, într-o broșură mai mare, a catalogat și studiat obiectele cele mai vechi ale secției greco-romane, anume vasele grecești pictate. Broșura aceasta, apărută de curând, este o probă, că lucrarea întregă de catalogare are să fie o operă arheologică de mare valoare.

✕

Carmina Valachica. D-l G. Popa-Lisseanu, cunoscut profesor la un liceu din București, publică în „Revista pentru istorie și Arheologie” o poezie satirică, copiată după manuscrisul original păstrat în Biblioteca Universității din Cluj și intitulată „Carmina Valachica Horae et Kloskae”. Satira aceasta a fost scrisă de un răuvoitor al revoluției dela 1784, insultă memoria lui Horia și Cloșca, dar, așa cum este, evocă totuși destul de plastic epoca aceea și faptele săvârșite:

Pe Criș și 'n Cămpeni în sat
Și 'n Abrud, oraș frumos,
Și în țară mai pe jos,
La Ighiu și prin Cricău
Pe sub munți până 'n Trascău.

✕

Cel mai vechiu letopiseț al Terii-Românești. În biblioteca regretatului profesor Gr. G. Tocilescu, între alte manuscrise vechi inedite, s'a găsit și un Letopiseț, care prin cuprinsul său bogat și prin amănuntele istorice despre domnitorii și boierii Terii-Românești de odinioară, este cel mai de seamă din câte se cunosc și s'au publicat până acuma. Manuscrisul conține 321 de file și poartă titlul „Letopisețul Terii-Românești din descălecătoare și de unde au venit Români de s'au așezat în Țara-Românească.” (1290--1689.) Acest letopiseț a fost transcris, studiat și tipărit de curând, de tânărul istoric și slavist bucureștian St. Nicolaescu, în „Revista pentru istorie și arheologie” și va apărea și în volum, pentru o mai ușoară răspândire.

✕

† **Demetriu Cunțan.** În 27 Iunie v. s'a stins și acest suflet frumos, care aproape o jumătate de veac a fost maestrul de cântări bisericești al mitropoliei ortodoxe din Sibiu. Figura lui simpatică și bunătatea inimii l-au făcut iubit tuturor. Eră un om care răspândea în jurul lui numai căldură și seninătate. Își iubea cu pasiune arta lui, pe care a cultivat-o până în clipele din urmă ale vieții cu o adevărată sfințenie. Toată ființa lui trăia pentru melodioasele cântări bi-

sericești, pe cari le cântă cu un simț de adâncă pietate și din toată inima. Sufletul lui de artist trăiește viu între noi aproape în toate bisericuțele ortodoxe dela sate. Pretutindeni creștinii își înalță rugăciunile însoțite de cântările învățate dela dânsul. — La mormântul lui din Săliște va plânge multă vreme o fiică nemângăiată: poeta Maria Cunțan.

⊗

Secțiile Asociației. Secțiile științifice-literare ale Asociației, după cum se știe, sunt un fel de Academie aici în Ardeal. În 14 Iulie și-au ținut ședința plenară, în care, între altele, s'au ocupat și cu reorganizarea lor. Cei zece ani, de când s'au înființat, au dovedit că organizația actuală nu prea aduce roade. De aceea secretariatul a făcut propunerea să se reorganizeze după profesiuni, să fie, adică, o secție a preoților, a profesorilor, a advocaților, a medicilor și a economiștilor. Deși propunerea aceasta s'a făcut mai de mult în „Tribuna“, totuși membri secțiilor au rămas nedumeriți auzindu-o, ca în fața unui lucru nou. După o discuție, destul de interesantă, s'a dat spre studiere fiecărei secții, cu îndatorirea ca în ședința plenară viitoare fiecare să-și spună părerea și să vie cu un proiect de reorganizare mai amănunțit. Nădăjduim că la anul secțiile se vor și putea reorganiza, câștigându-și astfel un nou drept la viață. La timpul său, probabil, vom reveni și noi asupra acestei chestiuni importante.

⊗

Întreceri de călușeri în Ibașfalău. Cu ocazia adunării generale a societății „Mugurul“ din Ibașfalău s'a aranjat o interesantă întrecere de călușeri. — Din diferite comune de pe Târnavă s'au întrunit grupuri de călușeri, în portul lor original și cu lăutarii lor de acasă, dansând, în fața unui imens public românesc venit din împrejurime, diferite jocuri bărbătești și anume: Călușerul, Bătuta, Lunga, Romanul, Jocul ficioresc, Tigăneasca, Joc de bătă, Banul Mărăcină, Hodoroaga Zdrângăița, Restelu și altele.

La sfârșit s'au împărțit premii în bani, obținând premiul întâiu (duplu) grupul de jucători din Cerghidul mare (dansatori originali) și cel din Mediaș (ca dansatori artistici).

Laudabila idee, realizată de inimosul avocat Dr. Alexandru Morariu din Ibașfalău, va contribui incontestabil la susținerea și promovarea frumoaselor noastre jocuri bărbătești și la o proximă întrecere, râvna și interesul va fi mai mare.

În numărul viitor al revistei noastre vom publica câteva fotografii instantanee.

⊗

Muzeul Asociației. În vremea din urmă s'a îmbogățit cu colecții de mare valoare. Comitetul central a cumpărat, prin d-l Andreiu Bârseanu, 50 de tablouri ale regretatului pictor Mihail Pop din Brașov. Pentru aceste tablouri s'a plătit neînsemnata sumă de 500 cor. d-nei Zănescu din Brașov, în proprietatea căreia se găsiu. O parte dintre aceste tablouri, de o reală va-

loare artistică, vor fi înramate și expuse în Muzeu încă în cursul acestei veri. Într'un număr viitor vom reproduce și noi câteva, însoțindu-le cu un articol asupra vieții și activității pictorului, scris de colaboratorul nostru, d-l Andreiu Bârseanu.

D-l Oct. C. Tăslăuanu a mai adunat pe seama Muzeului, pe lângă o mulțime de obiecte, mai multe fotografii pictate, reprezentând porturi românești din diferite ținuturi și epoce.

Lucrările pentru îmbogățirea Muzeului înaintează destul de repede, deși lipsesc mijloacele materiale. Însuflețirea și stăruința pot face minuni. Nădăjduim că și presa cotidiană va da atențiunea cuvenită acestor lucrări de înzestrare ale Muzeului nostru național.

⊗

Notițe. Rectificăm o greșală regretabilă din numărul trecut. D-na și D-l Bârsan în turneul lor prin Ardeal au fost însoțiți de tânărul artist Dordea și nu de Băilă, cum am scris.

* Într'un volumaș intitulat „Versuri și Proză“, apărut la Vălenii de munte, se adună încercările unui tânăr de un real talent, Constantin D. Crăciunescu, care a încetat din viață înainte cu 2 ani, la vârsta de 20 de ani. În prefața volumului, d-l Iorga îl caracterizează în următoarele cuvinte: „Avea o simțire aleasă, care va fi ajutat să-l nimicească, o cultură superioară celei pe care o poți cere la vârsta lui și un mare meșteșug firesc al graiului. Versul lui se citește cu plăcere, fragmentele de proză au o alcătuire solidă, o închegare sigură, o precizie de cuvânt, care impresionează dela cele dintâi rânduri“.

* Poeziile d-șoarei Ecaterina Pitiș au fost premiate din partea „Asociației pentru literatura română și cultura poporului român“ cu premiul Andreiu Murășan, de 300 cor. Lira cântăreței care a cucerit așa de repede simpatiile publicului a fost după vrednicie distinsă de prima noastră instituție culturală.

* Atragem atențiunea cetitorilor asupra noului volum, al VI-lea, din prețioasa lucrare „Cartea de Aur“ publicată de d-l Teodor V. Păcățianu. Acest volum cuprinde luptele politice ale Românilor din Ungaria dela anii 1872—1881; sunt reproduse toate discursurile deputaților români în dieta țării și ale arhierilor în casa magnaților. „Cartea de aur“ e o publicație indispensabilă pentru ori cine vrea să cunoască temeinic trecutul nostru politic. Trebuie să-i fim recunoscători d-lui Păcățianu că ni-a dat-o.

* Consistorul din Sibiu a numit în postul de referent școlar și de inspector al școalelor populare din arhidieceză pe d-l Onisifor Ghibu. D-l Ghibu a făcut mai mulți ani studii de pedagogie în Germania și s'a ocupat temeinic cu chestiunile școlare. Denumirea d-sale în acest post însemnat se leagă cele mai frumoase nădejdi.

Numărul viitor va apărea la 1 Septembrie n.

Redactor: OCT. C. TĂSLĂUANU.